

Født til et liv i frihet

Styrket utviklingspolitisk innsats for
å bekjempe moderne slaveri (2021–2025)

INNHold

Forord	1
---------------------	----------

Sammendrag: Styrket utviklingspolitisk innsats	3
---	----------

DEL 1 Dagens situasjon

1. Innledning	5
----------------------------	----------

Mål og avgrensninger	5
----------------------------	---

2. Det moderne slaveriets rekkevidde	8
---	----------

Covid-19 og økt risiko for utnyttelse	11
---	----

3. Bærekraftsmålene	14
----------------------------------	-----------

4. Internasjonale forpliktelser	16
--	-----------

DEL 2 Styrket utviklingspolitisk innsats

5. Innsats på kort og lang sikt	19
--	-----------

6. Hva skal Norge gjøre?	20
---------------------------------------	-----------

Utdanning	23
-----------------	----

Yrkesopplæring	27
----------------------	----

Klimatilpasning og matsikkerhet	27
---------------------------------------	----

Kampen mot ulovlig kapitalflyt, korrupsjon og skatteunndragelse	28
---	----

Fiskerikriminalitet	31
---------------------------	----

Sosiale sikkerhetsnett	31
------------------------------	----

Forskning og kompetanse – tette kunnskapshull	32
---	----

7. Samarbeidspartnere	36
------------------------------------	-----------

Andre lands myndigheter	36
-------------------------------	----

Sivilt samfunn	37
----------------------	----

Multilaterale aktører	37
-----------------------------	----

Næringslivsaktører	38
--------------------------	----

8. En samstemt tilnærming	40
--	-----------

Grenseoverskridende organisert kriminalitet	40
---	----

Kampen mot straffrihet for internasjonale forbrytelser	41
--	----

Humanitær innsats	41
-------------------------	----

Migrasjon	43
-----------------	----

Ansvarlig næringsliv	43
----------------------------	----

9. Oppfølging av strategien	44
--	-----------

Litteraturliste	45
-----------------------	----

Forord

Moderne slaveri er omfattende og finnes i alle deler av verden. Over 40 millioner mennesker er ofre for moderne slaveri. Kvinner og jenter er hardest rammet.

Pandemien har rammet sårbare grupper aller hardest. Flere har blitt skjøvet ut i fattigdom, og flere er i en utsatt situasjon på grunn av blant annet stengte skoler, stengte grenser og tapt inntekt. Covid-19-pandemien forsterker allerede eksisterende diskriminering og marginalisering av kvinner i sårbare situasjoner. Situasjonen er prekær og krever handling.

Skal vi nå bærekraftsmålene innen 2030 må moderne slaveri avskaffes. I agenda 2030 har vi forpliktet oss til å utrydde tvangsarbeid og menneskehandel. Vi har forpliktet oss til å avskaffe barneekteskap og tvangsekteskap. Vi har forpliktet oss til at alle former for barnearbeid skal være avskaffet allerede i 2025. Dette er forpliktelser vi ikke kan løpe fra.

Barn skal leke, gå på skole, lære, vokse og trives – ikke tvinges til å jobbe under uverdige forhold. Barn og unge må beskyttes mot å måtte gifte seg for tidlig. Ingen skal måtte utføre tvangsarbeid for å betale tilbake egen eller familie-medlemmers gjeld. Ingen skal være offer for menneskehandel.

Når vi nå lanserer en strategi for å styrke den utviklingspolitiske innsatsen for å bekjempe moderne slaveri, er det i erkjennelsen av at vi må gjøre mer for å beskytte sårbare mennesker. Både dem som står i fare for å havne i moderne slaveri, og dem som allerede er offer for virksomhet som krenker deres menneskerettigheter. Vi startet med et bistandsprogram i 2020. Med denne strategien løfter vi nå blikket og tar grep for å integrere arbeidet mot moderne slaveri i våre øvrige utviklingspolitiske satsinger.

Moderne slaveri er en utfordring som ikke kan løses av en aktør alene, ei heller gjennom innsats på ett område. Det er viktig å lytte til dem som har kjennskap til utfordringer i ulike kontekster. Sivilsamfunnsaktører og fagmiljøer har gitt verdifulle innspill til strategien. Samarbeid og samstemthet er to sentrale stikkord. Vi må styrke og intensivere arbeidet på tvers av bærekraftsmålene, for å levere på våre forpliktelser og sikre alles menneskerettigheter. Vi kan ikke gi opp – det skylder vi de millioner av mennesker som fortsatt lever i moderne slaveri, eller som står i fare for å bli del av denne dystre statistikken.

Dag-Inge Ulstein
Utviklingsminister

”

This is 2020. Centuries have passed since the end of the transatlantic slave trade. Yet, more than 40.3 million people remain victims of modern slavery. Five in every 1,000 people in the world. Victims are often the most vulnerable in our societies. Those suffering multiple forms of discrimination – women, children, indigenous peoples, people of African descent, and persons with disabilities. Modern slavery is a blight in our world that we must eradicate.

UN DEPUTY SECRETARY-GENERAL
AMINA J. MOHAMMED¹

Sammendrag: Styrket utviklingspolitisk innsats

Moderne slaveri krenker menneskets rett til frihet og truer bærekraftig utvikling. Om lag 40 millioner mennesker er ofre for moderne slaveri i verden i dag. Covid-19 truer med å gjøre sårbare mennesker enda mer sårbare, og dermed mer utsatt for utnyttelse.

Strategi for styrket utviklingspolitisk innsats for å bekjempe moderne slaveri skal bidra til en mer helhetlig innsats for å avskaffe moderne slaveri. Dette er en erkjennelse av at moderne slaveri er et komplekst problem, og at vi må jobbe på flere fronter samtidig for å bøte på de faktorene som øker risikoen for å bli utnyttet i tvangsarbeid, de groveste former for barnearbeid, tvangsekteskap og menneskehandel.

De utviklingspolitiske tiltakene skal gjennomføres på kort og lang sikt gjennom tre grep; umiddelbar innsats i kjølvannet av covid-19, langsiktig internasjonal innsats for å motvirke drivkrefter og styrke responsen, og tette kunnskapshull. Disse grepene vil til dels overlape og supplere hverandre, men skal sammen bidra til en mer helhetlig tilnærming.

1 Tale ved *High-level Political Forum virtual Side Event on Sustainable Finance's Role in Reducing Modern Slavery* (2020).

DEL 1

Dagens situasjon

1. Innledning

Moderne slaveri krenker menneskets rett til frihet og truer bærekraftig utvikling. Moderne slaveri viser til ulike situasjoner hvor personer utsettes for grov utnyttelse, lever under tvang, ofte med trusler om, eller reell bruk av vold, og ikke er frie til å forlate situasjonen. Menneskehandel, tvangsarbeid, gjeldsarbeid, de groveste former for barnearbeid og tvangsekteskap er ulike former for utnyttelse som inngår i denne ikke-juridiske betegnelsen.

Mye gjøres for å motvirke moderne slaveri, men responsen er ikke i nærheten av å møte utfordringene.² Fattigdom, konflikt, migrasjon, pandemier, klimaendringer, korrupsjon og diskriminerende normer og skikker er eksempler på drivkrefter som bidrar til å opprettholde moderne slaveri.

Slaveri er lønnsom kriminalitet som gir store muligheter for gevinst,³ og økonomisk vinning er et av motivene bak moderne slaveri. Konflikt er en sentral drivkraft. Utnyttelse av sårbare grupper som krigføringstaktikk, samt rekruttering og bruk av barn i konflikt, er utbredt.

Den utviklingspolitiske innsatsen for å bekjempe moderne slaveri er relativt ny i norsk sammenheng, og en del av den

styrkede innsatsen for å nå sårbare grupper. Det har imidlertid vært innsats på tilgrensende områder både nasjonalt og internasjonalt over tid, bl.a. gjennom støtte til FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) for å bekjempe grenseoverskridende organisert kriminalitet, herunder menneskehandel. Viktige føringer er gitt i strategi mot skadelige skikker (2019) og Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2016). Regjeringen har også lagt frem forslag til nasjonal lovgivning på feltet ansvarlig næringsliv. Lovutkastet bygger på Etikkinformasjonsutvalgets anbefalinger fra 2019. Lovforslaget ble vedtatt av Stortinget i juni 2021.

Det er også viktig å fremheve den betydelige innsatsen norske og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner har lagt ned for å bekjempe moderne slaveri. Noen har gjort dette gjennom målrettet innsats, andre gjennom utviklingsprosjekter rettet mot sårbare grupper som bidrar til å redusere risiko for utnyttelse.⁴

Mål og avgrensninger

Hovedmålet med denne strategien er å bidra til mer helhetlig utviklingspolitisk innsats for å ruste sårbare grupper og samfunn slik at personer ikke blir

² Freedom Fund, *Modern slavery and trafficking in conflict* (2016), 3.

³ En rapport fra den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) fra 2014 estimerte at tvangsarbeid i privat sektor genererte rundt 150 milliarder dollar årlig i ulovlig profitt. ILO, *Profits and Poverty: The Economics of Forced Labour* (2014), 13.

⁴ Eksempler på denne innsatsen er omtalt i Norad, *Kartlegging av moderne slaveri* (2019), 15-18.

Fattigdom, konflikt, migrasjon, pandemier, klimaendringer, korrupsjon og diskriminerende normer og skikker er eksempler på drivkrefter som bidrar til å opprettholde moderne slaveri.

rekruttert til, blir værende i, eller blir rekruttert tilbake til moderne slaveri. Gjennom samarbeid med, og innsats inn mot, andre lands myndigheter, næringslivsaktører og organisasjoner, kan Norge bidra til økt fokus på moderne slaveri og til å finne relevante og effektive tiltak.

Strategien vil gi retning til Norges innsats for avskaffelse av moderne slaveri gjennom å sikre en mer integrert tilnærming til tematikken i andre deler av utviklingssamarbeidet. Gitt kvinner og jenters særlige sårbarhet for moderne slaveri, er det helt avgjørende at kvinners rettigheter og likestilling integreres på områder der kvinner og jenter kan være spesielt utsatt.

Strategien tilnærmer seg problemkomplekset moderne slaveri som en samlet utfordring med noen felles drivere. Den fokuserer på faktorer som kan bidra til forebygging av og kontroll med flere typer utnyttelse samtidig. Ulike tiltak kan være relevante for bekjempelse av grovt barnarbeid, tvangsarbeid, menneskehandel og tvangsekteskap, men denne strategien fokuserer på strategiske grep som bidrar til bekjempelse av alle formene for moderne slaveri, snarere enn å behandle de ulike typene utnyttelse hver for seg.

Strategien omhandler norsk utviklings-samarbeid. Annen internasjonal innsats som bidrar til bekjempelse av moderne slaveri, er omtalt i kapittel 8. Kapitlet synliggjør bredden i det norske arbeidet, og gir en indikasjon på hvor mange fronter man må jobbe på parallelt, for å avskaffe moderne slaveri.

Opptrapping av den norske innsatsen på feltet startet med etableringen av det norske bistandsprogrammet for bekjempelse av moderne slaveri i 2020. Bistandsprogrammet støtter tiltak som bidrar til at myndigheter og næringsliv i større grad forhindrer, identifiserer og håndterer moderne slaveri, og tiltak som beskytter utsatte grupper og individer mot rekruttering til moderne slaveri. Bistandsprogrammet er dermed et sentralt verktøy i den norske målrettede innsatsen, og fortsetter å være en spydspiss for direkte innsats.

2. Det moderne slaveriets rekkevidde

Moderne slaveri er et utbredt og komplekst problem. Selv om problemet er mer omfattende enkelte steder, finnes det eksempler på moderne slaveri i alle land og i nesten alle sektorer. Husarbeid, byggebransje, produksjon, landbruk og fiskeri er de sektorene som har høyest forekomst av moderne slaveri.

Det er vanskelig å gi eksakte tall på hvor mange som er ofre for moderne slaveri. Datagrunnlaget er delvis mangelfullt, og det er mange gråsoner. Det er også fortsatt stor uenighet om hvorvidt og hvordan moderne slaveri kan måles. Ifølge *Global Estimates of Modern Slavery*, var i overkant av 40 millioner mennesker fanget i moderne slaveri i 2016. Av disse var ca. 25 millioner ofre for tvangsarbeid, og 15 millioner ofre for tvangsekteskap.⁵ Så mange som 33 000 jenter giftes bort hver eneste dag, ofte som følge av økonomiske utfordringer i familien.

Kjønn og likestilling er sentrale faktorer når det kommer til moderne slaveri. En rapport fra Walk Free anslår at over 70 prosent av ofrene globalt er kvinner, herunder 99 prosent av ofrene for tvungen seksuell utnyttelse, 84 prosent av ofrene for tvangsekteskap og 58 prosent av ofrene for tvangsarbeid.

Kvinnelige ofre for tvangsarbeid jobber oftest i overnattings- og serveringsbransjen, eller som hushjelper.⁶ Tvungen surrogati er en form for utnyttelse som bare rammer kvinner.

Antallet personer rapportert til FN som ofre for menneskehandel, har økt jevnt siden 2003 og nådde 49 032 i 2018, hvorav 46 prosent var voksne kvinner og 19 prosent jenter, mens 20 prosent var menn og 15 prosent gutter.⁷ Kvinner og jenter utgjør et flertall blant personer utsatt for menneskehandel med seksuell utnyttelse som formål, mens menn utgjør flertallet av ofrene for utnyttning innen tvangsarbeid.

Det er mange årsaker til at kvinner og jenter er spesielt utsatt for moderne slaveri. Kjønnbasert diskriminering, diskriminerende normer og tradisjoner (skikker), manglende oppfylling av rettigheter og økonomisk og politisk diskriminering er alle faktorer som hindrer kvinners framgang. Det er også dokumentert at hendelser som krig og konflikt, naturkatastrofer og pandemier påvirker kvinners situasjon uforholdsmessig negativt. Kvinner er også overrepresentert blant verdens fattigste. Kvinner og jenter er mer utsatt for noen typer tvangs- og

5 ILO, Walk Free Foundation, IOM, *Global Estimates of Modern Slavery* (2017), 5.

6 Walk free, *Stacked Odds* (2020), 26, 88.

7 UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2020* (2020), 25, 31.

barnearbeid, som gjerne omtales som 'tvungen seksuell utnyttelse av voksne og kommersiell seksuell utnyttelse av barn'. Risiko for seksualisert vold er stor også innen annen tvungen arbeidsutnyttelse. Hushjelper ser for eksempel ut til å være særlig utsatt for seksualisert vold.⁸

Bildet må imidlertid nyanseres noe. I sektorer som landbruk, fiskeri, gruvedrift, anleggsvirksomhet og produksjon, er overvekten av ofrene menn. Begge kjønn opplever mangel på hjelpetiltak, men det kan være enda mer krevende for menn, da hjelpetilbudene som finnes, ofte er innrettet mot kvinner. Menn er ofte også mindre åpne om utnytting, følelser og behov.⁹ Sosiale normer kan gjøre det vanskelig for begge kjønn å si ifra.

Et av fire ofre for moderne slaveri er barn. Mange av dem er ofre for barneekteskap.¹⁰ En av de mest alvorlige former for moderne slaveri er rekruttering og bruk av barn i væpnet konflikt. Dette er et stort problem og er derfor blant annet løftet fram i den humanitære strategien.¹¹ FNs mat- og landbruksorganisasjon (FAO) anslår at nesten 60 prosent av barn (5-17 år) som utfører farlig barnearbeid, finnes innenfor landbrukssektoren, og at de fleste av disse er gutter. Dette kan ha å gjøre med at gutter og menn antas å ha de mest fysiske krevende arbeidsoppgavene, men samtidig tenderer jentene til å være dobbeltarbeidende og dermed jobbe flere timer enn guttene.

Utvinningsindustrien

Sektorer for utvinning av naturressurser i sårbare stater er preget av tvangsarbeid. I land som Den demokratiske republikken Kongo er barnearbeid fortsatt utbredt, og mange jobber i gruvedindustrien.

Det er estimert at nærmere 40 000 barn og unge jobber i koboltgruver i Den demokratiske republikken Kongo, mange under svært farlige forhold. Sektoren drives av den økende globale etterspørselen etter mineraler, inkludert fra fornybarindustrien (el-biler, smarttelefoner, vindkraft osv.).

Kilde: <https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/congo-democratic-republic-drc>

Det er mye usikkerhet rundt dette. Det er vanskelig å kartlegge barna – spesielt jentene – og hva slags forhold de lever under, ettersom landbruket i stor grad er del av uformell sektor.¹²

Migranter, personer med funksjonsnedsettelse, minoriteter og urfolk er særlig utsatt for moderne slaveri. Grupper som fra før er sårbare eller utsatte av ulike årsaker, er dermed også

8 Flatø, Bjørkhaug og Christophersen, *Moderne slaveri* (2021) (upublisert).

9 Elks and Guilbert, "Male slavery survivors in UK struggle to get support as numbers soar".

10 ILO, Walk Free Foundation, IOM, *Global estimates of modern slavery* (2017), 9-10.

11 Utenriksdepartementet, *Strategi for norsk humanitær politikk* (2018), 21.

12 Flatø, Bjørkhaug og Christophersen, *Moderne slaveri* (2021) (upublisert).

Det ble etter hvert klarere at covid-19 var mye mer enn en helsekrise

mer utsatt for moderne slaveri.¹³ Studier viser blant annet at barn og ungdom med alvorlig funksjonsnedsettelse har dobbelt så høy sannsynlighet for å utføre barnarbeid sammenlignet med barn uten funksjonsnedsettelse. En studie fra USA konkluderer med at risikoen for å bli utsatt for menneskehandel med seksuelle formål, er signifikant høyere for jenter med alvorlig fysisk funksjonsnedsettelse og lave kognitive evner, sammenlignet med jenter uten funksjonsnedsettelse.¹⁴ Hjelpeapparatet som skal ivareta personer utsatt for menneskehandel, er i mange land ikke tilpasset ofre med funksjonsnedsettelse.¹⁵

Covid-19 og økt risiko for utnyttelse

Da pandemien var et faktum i begynnelsen av 2020, var det først og fremst fokus på smittevern, tilgang til helse-tjenester, behandling og vaksineutvikling. Gradvis innførte flere land strenge restriksjoner som blant annet medførte stengte grenser, redusert handel og produksjon, nedstenging av skoler og sosial distansering. Det ble etter

hvert klarere at covid-19 var mye mer enn en helsekrise. Pandemien, men også tiltakene som ble satt i verk for å bremse den, ville føre til økt fattigdom og ulikhet.¹⁶

Mange har uttrykt bekymring for at pandemien vil kunne reversere årtier med fremgang innen fattigdomsbekjempelse, helse og utdanning, og dermed medføre ytterligere forsinkelser i oppnåelse av bærekraftsmålene.¹⁷ Menneskerettighetene har også blitt satt ytterligere under press.

Arbeidsledigheten har økt de fleste steder. Antallet arbeidstimer som har gått tapt, er dramatisk. I følge Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) har arbeidere i utviklingsland blitt hardere rammet enn under tidligere kriser.¹⁸ Særlig hardt rammet er de som jobber i uformell sektor. Tapt arbeid og inntekt har trolig medført at mange har akseptert dårligere arbeidsvilkår, eller har satt seg i en gjeldssituasjon, for å overleve. Selv om covid-19 er krevende for alle, er det kvinner som erfarer de tyngste økonomiske og sosiale virkningene av pandemien.¹⁹

13 I Norad, *Kartlegging av moderne slaveri* (2019) er det gitt en grundig beskrivelse av problemkomplekset moderne slaveri (kapittel 2). Det vises også til mer utfyllende informasjon om utsatte land, sektorer, personer og risikofaktorer. Kapittel 3 kartlegger hvilke aktører som gjør hva i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri.

14 Flatø, Bjørkhaug og Christophersen, *Moderne slaveri* (2021) (upublisert).

15 Department of State, USA, *2020 Trafficking in Persons Report* (2020).

16 United Nations, *A UN framework for the immediate socio-economic response to COVID-19* (2020), 3.

17 UN, Department of Economic and Social Affairs, "UN report finds COVID-19 is reversing decades of progress on poverty, healthcare and education".

18 ILO Monitor, "COVID-19 and the world of work".

19 UNWOMEN, "COVID-19 and its economic toll on women".

Covid-19 og økt sårbarhet

En kartlegging gjort av malawiske myndigheter i september 2020, fant en økning i tenåringsgraviditeter på 11 prosent i første fase av pandemien, sammenlignet med samme periode året før. Totalt 44 000 tenåringssvangerskap og 20 000 barneekteskap var registrert i løpet av pandemiens første fase.

De fleste distriktene registrerte en økning i tenåringsgraviditeter. I enkelte distrikter i det folkerike sør var økningen særlig markant. De samme distriktene har også høye tall for barneekteskap i perioden. Ifølge Unicef er 47 prosent av jenter i Malawi gift innen fylte 18 år.

Kilde: Ministry of Gender, Community Development and Social Welfare (Sept. 2020), *Report on Rapid Assessment of Teenage Pregnancies and Child Marriages during COVID 19 in Malawi*; UNICEF, *Malawi Annual Report 2020*.

I Uganda finnes det foreløpig ikke offisielle tall for antall uønskede graviditeter og barneekteskap, men landets eneste hjelpelinje for barn har registrert mer enn en dobling av antall barneekteskap fra 2019 til 2020. Unicef mener mørketallene er store og kartlegger hvilken innvirkning covid-19 har hatt på skadelige skikker, spesielt barneekteskap og tenåringsgraviditeter. Redd Barna melder om en nesten firedobling av voldtekter mot barn og en dramatisk økning av overgrepssaker innad i familien.

Kilde: *Unicef Uganda Country Office, Save the Children Uganda Country Office*

1,6 milliarder elever ble rammet av skolestenginger våren 2020. Dette tilsvarer mer enn 90 prosent av dem som gikk på skole før pandemien. Frafall og læringstap som følge av skolestenging, kan ifølge Verdensbanken medføre 10 billioner dollar i tapte inntekter for den globale økonomien over tid.²⁰ Skolen er ikke bare et sted for læring, men for mange også et sted der elever får skolemat og opplever trygghet. Den spiller en viktig rolle i å forebygge og forhindre vold, overgrep og ulike former for utnyttelse, og i å gi elevene kunnskap, normer og

verdier som gjør dem bedre rustet som samfunnsborgere. Jenter må i langt større grad enn gutter delta i ulike former for ubetalt hus- og omsorgsarbeid og blir utsatt for andre former for sosialt press. Jentene har klart dårligere muligheter til å følge fjernundervisning, om de i det hele tatt har tilgang til dette. Det er en risiko for at millioner av jenter aldri kommer tilbake på skolen.

Barn og unge har under pandemien trolig blitt drevet ut i barnearbeid, tvangs-ekteskap og andre typer utnyttelse som

20 The World Bank, "COVID-19 Could Lead to Permanent Loss in Learning and Trillions of Dollars in Lost Earnings".

overgrep via nett²¹ for å kunne bidra til å brødfø seg selv eller familien. En rapport fra FNs barnefond (Unicef) og ILO i juni 2021 anslår at 9 millioner flere barn nå står i fare for å presses inn i barnearbeid som en følge av covid-19.²² Blant de mest sårbare for barnearbeid, er barn fra minoritetsgrupper, med funksjonsnedsettelse, hjemløse, flyktninger, barn som bor i risikoutsatte områder og barn i konfliktområder. Disse gruppene av barn er også spesielt utsatt under den pågående pandemien.²³

Situasjonen for migrantarbeidere har også vært svært vanskelig. Mange tvinges til å returnere til opprinnelsesland med et arbeidsmarked som allerede før covid-19 var svært vanskelig. Fravær av pengeoverføringer fra utlandet vil kunne føre til store økonomiske tap for mange familier.²⁴ Mye tyder også på at kriminelle nettverk aktivt har brukt krisen til å ytterligere utnytte sårbare grupper og forsøke å øke den økonomiske gevinsten som tvangsarbeid og menneskehandel skaper.²⁵

Det er foreløpig lite forskning som har vist at covid-19 har ført til økning i moderne slaveri, eller at sårbarhet for moderne slaveri har økt mer for kvinner enn for menn som følge av pandemien. Imidlertid presenterer en mengde rapporter og flere forskningsartikler argumenter som tyder

på at kvinner *kan* bli mer sårbare for moderne slaveri og menneskehandel i kjølvannet av covid-19. Argumentene er basert på antakelser om at jenter har høyere risiko for varig avbrutt skolegang, at kvinnedominerte sektorer er hardt rammet av nedstenging, at det er økt vold i hjemmet og økt ulikhet mellom kjønnene.²⁶

21 I en rapport fra 2020 anslår Interpol at direkte sendte overgrep på nett kan øke som en følge av 1) reisestriksjoner, 2) ofre tvinges til å være sammen med dem som tilrettelegger for overgrep under nedstenging, samt 3) at mange opplever økonomiske vanskeligheter. Interpol, *Threats and trends* (2020), 13.

22 ILO, Unicef, *Child Labour* (2021), 8.

23 ILO, *COVID-19 impact on child labour and forced labour* (2020), 4.

24 ILO, "ILO warns of COVID-19 migrant 'crisis within a crisis'".

25 ILO, *COVID-19 impact on child labour and forced labour* (2020), 5.

26 Flatø, Bjørkhaug og Christophersen, *Moderne slaveri* (2021) (upublisert).

3. Bærekraftsmålene

Grunnmuren for regjeringens arbeid for global utvikling er menneskerettighetene og 2030-agendaen med bærekraftsmålene. Det bærende prinsippet er at ingen skal utelates. Innsatsen for å sikre at de mest sårbare gruppene også tar del i utviklingen, er derfor trappet opp. Dette innebærer blant annet et større fokus på moderne slaveri. Arbeidet for å bekjempe moderne slaveri er forankret i bærekraftsmål 8, delmål 7:

Iverksette umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid – inkludert rekruttering og bruk av barnesoldater – forbys og avskaffes, og innen 2025 avskaffe alle former for barnearbeid.²⁷

Norge legger stor vekt på å fremme og beskytte grunnleggende og universelle arbeidstakerrettigheter, ikke minst gjennom ILO.

For å komme slaveriet til livs, må det arbeides for at bærekraftsmålene nås. Flere av bærekraftsmålene har direkte innvirkning på risiko for å havne i moderne slaveri. Dette gjelder f.eks. målene om anstendig arbeid og økonomisk vekst, god utdanning, god helse og livskvalitet og likestilling mellom kjønnene. Likeledes

vil bekjempelse av moderne slaveri virke positivt inn på flere av bærekraftsmålene, som målene om likestilling, utdanning og anstendig arbeid.

FNs spesialrapportør for moderne former for slaveri anbefaler i sin rapport fra 2019 at fremtidens innsats mot moderne slaveri i større grad integreres i den brede innsatsen for å nå bærekraftig utvikling.²⁸

Det er særlig fem bærekraftsmål, med utvalgte delmål, som kan sees i sammenheng med arbeidet mot moderne slaveri (boks 1).

²⁷ Norsk oversettelse av delmål 8.7 er hentet fra Regjeringen.no, «FNs bærekraftsmål».

²⁸ Human Rights Council 42 session, *Current and emerging forms of slavery* (2019), 17.

BOKS 1

Moderne slaveri og bærekraftsmålene

Mål 1 / Utrydde fattigdom

1.5 Innen 2030 bygge opp motstandskraften til fattige og personer i utsatte situasjoner, slik at de blir mindre utsatt for og sårbare overfor klimarelaterte ekstreme hendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer

Mål 5 / Likestilling mellom kjønnene

5.2 Avskaffe alle former for vold mot alle jenter og kvinner, både i offentlig og privat sfære, herunder menneskehandel, seksuell og annen form for utnytting

5.3 Avskaffe all skadelig praksis, som barneekteskap, tidlige ekteskap og tvangsekteskap, og kjønnslemlestelse

Mål 8 / Anstendig arbeid og økonomisk vekst

8.3 Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for finansielle tjenester

8.5 Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid

8.7 Iverksette umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barne-

arbeid – inkludert rekruttering og bruk av barnesoldater – forbys og avskaffes, og innen 2025 avskaffe alle former for barnearbeid

8.8 Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, inkludert arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, og arbeidstakere i et usikkert arbeidsforhold

Mål 10 / Mindre ulikhet

10.7 Legge til rette for migrasjon og mobilitet i ordnede, trygge, regulerte og ansvarlige former, blant annet ved å føre en planmessig og godt forvaltet migrasjonspolitik

Mål 16 / Fred og rettferdighet

16.2 Stanse overgrep, utnytting, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn

16.3 Fremme rettsstaten nasjonalt og internasjonalt, og sikre likhet for loven, rettsikkerhet og rettsvern for alle

16.4 Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer, gjøre det enklere å spore opp og returnere stjålne eiendeler og bekjempe alle former for organisert kriminalitet

16.9 Innen 2030 sikre juridisk identitet for alle, herunder fødselsregistrering

4. Internasjonale forpliktelser

Internasjonale rettsrammer som forplikter stater på dette området, er i stor grad allerede på plass. En definisjon av slaveri ble først gitt i Slaverikonvensjonen av 25. september 1926. Den ble supplert av Tilleggskonvensjon om avskaffelse av slaveri, slavehandel og forhold og fremgangsmåter beslektet med slaveri (1956).

Artikkel 4 i Verdenserklæringen om menneskerettigheter av 1948 stadfester at *Ingen må holdes i slaveri eller trelldom. Slaveri og slavehandel i alle former er forbudt.* Artikkel 8 i Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter forbyr slaveri. FNs menneskerettighetsråds resolusjon 6/14 som besluttet opprettelsen av, og mandatet for, en spesialrapportør for moderne former for slaveri, er også av betydning.

ILOs åtte kjernekonvensjoner utgjør et minimum av rettigheter som skal respekteres i arbeidslivet og deles inn i fire hovedkategorier; organisasjonsfrihet og rett til kollektive forhandlinger, forbud mot barnarbeid, forbud mot tvangsarbeid og forbud mot diskriminering. De groveste former for barnarbeid og tvangsarbeid er definert i ILO-konvensjoner og anbefalinger.²⁹

FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) av 1989

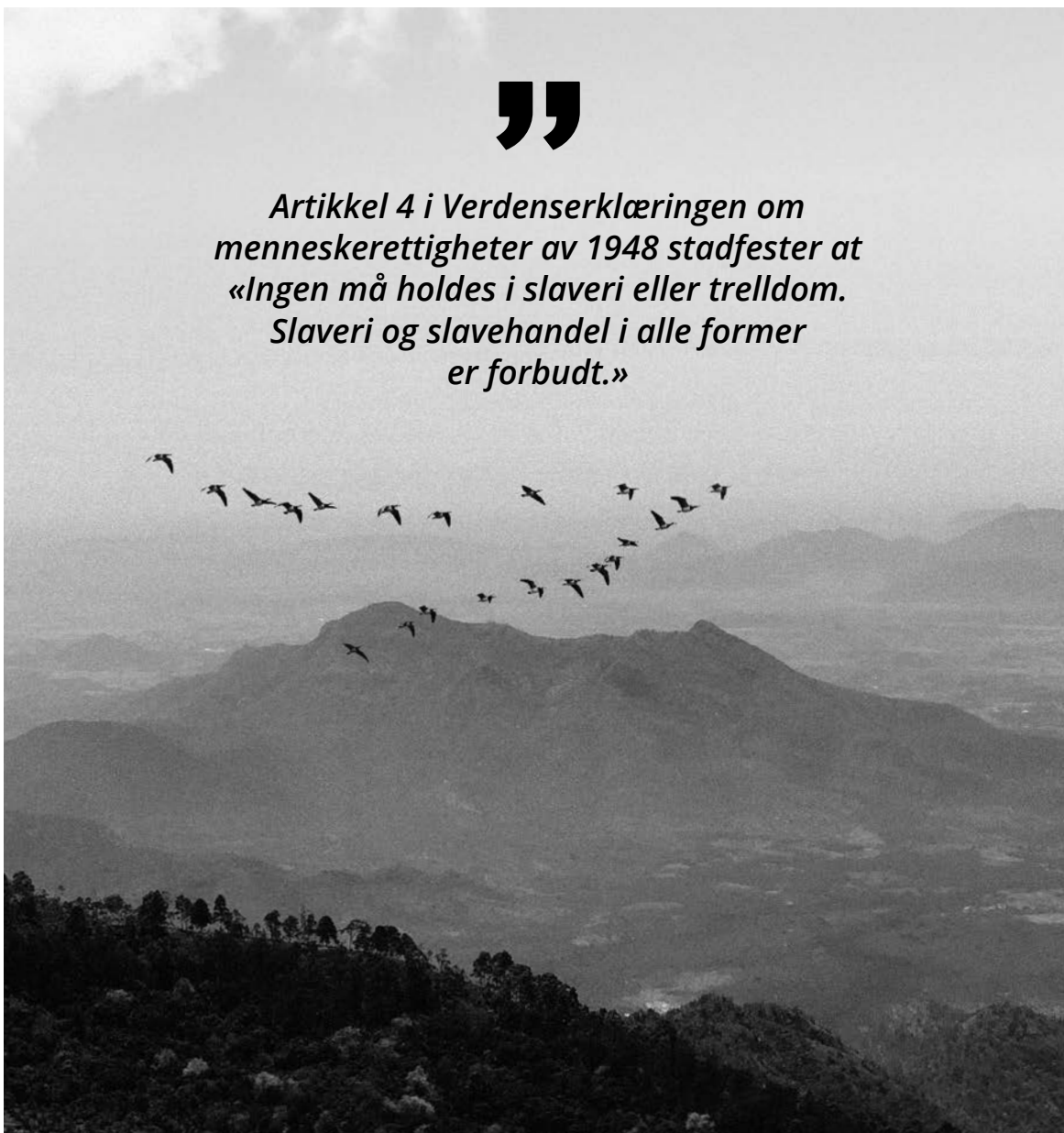
Barnekonvensjonen slår fast barns rett til beskyttelse mot økonomisk utbytting og mot å utføre ethvert arbeid som kan være farlig eller til hinder for barnets utdanning, eller skadelig for barnets helse eller fysiske, psykiske, åndelige, moralske eller sosiale utvikling, beskyttelse mot alle former for seksuell utnyttning og seksuelt misbruk, hindre bortføring og salg av eller handel med barn og all annen utnyttning (art. 32–36).

FNs protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn (Palermo-protokollen), supplerer FNs konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet fra 2000. Protokollen er det første juridisk bindende instrumentet med en internasjonal anerkjent definisjon av menneskehandel. Europarådets konvensjon om tiltak

29 Et relevant eksempel er ILO: R190 - Worst Forms of Child Labour Recommendation, 1999 (No. 190).

”

Artikkel 4 i Verdenserklæringen om menneskerettigheter av 1948 stadfester at «Ingen må holdes i slaveri eller trelldom. Slaveri og slavehandel i alle former er forbudt.»

mot menneskehandel fra 2005 har som formål *å forebygge og bekjempe nasjonal og internasjonal menneskehandel, å sikre effektiv straffeforfølgning av bakmennene, og å fremme det internasjonale samarbeidet på dette området.*³⁰ Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk (Lanzarote-

konvensjonen) er også relevant i denne sammenhengen.

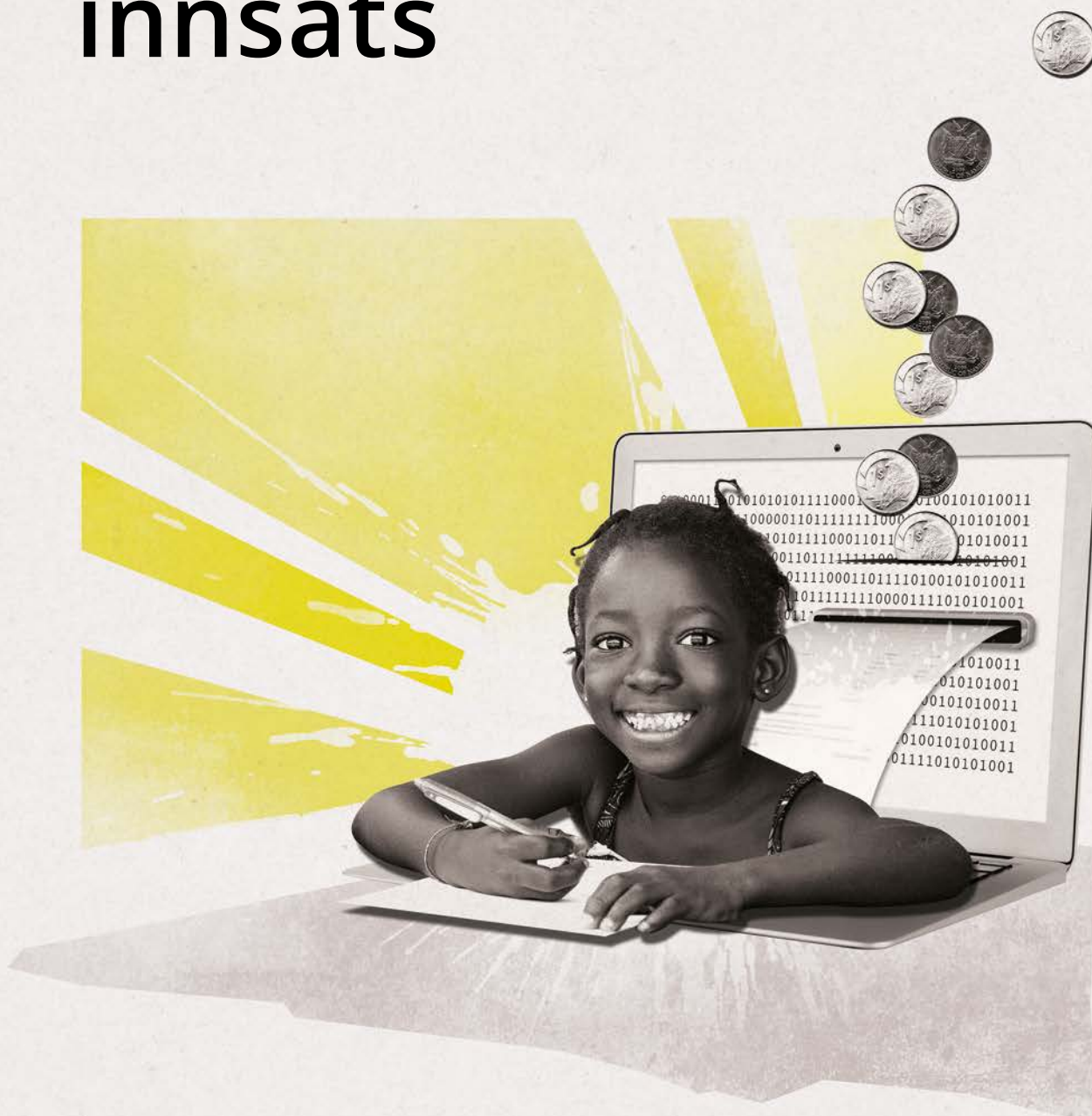
I tillegg finnes det internasjonale konvensjoner som skal beskytte rettighetene til for eksempel kvinner, barn og personer med funksjonsnedsettelse, som også er helt sentrale i arbeidet mot moderne slaveri.³¹

30 Stortinget, «Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel».

31 FNs konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering av kvinner av 1979 (kvinnekonvensjonen), FNs konvensjon om samtykke til ekteskap, minstealder for ekteskap og registrering av ekteskap av 1962, FNs konvensjon om barnets rettigheter (barnekonvensjonen) av 1989 og dennes tilleggsprotokoller av 2000 om henholdsvis barn i væpnet konflikt og salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi.

DEL 2

Styrket utviklingspolitisk innsats

5. Innsats på kort og lang sikt

Flere har forsøkt å identifisere faktorer som påvirker forekomsten av moderne slaveri, og hvilke tiltak som er effektive. FNs spesialrapportør for moderne former for slaveri peker på hvordan forekomsten av slaveri vil bli påvirket av store sosiale, teknologiske og fysiske endringer. Det forventes mer uformell sysselsetting som følge av automatisering og digitalisering. Migrasjon, antatt vekst i utsatte sektorer som infrastruktur, bygg og anlegg, klimaendringer, væpnet konflikt og mangel på likestilling vil også påvirke omfanget.³²

Fattigdom og konflikt er to av de fremste årsakene til at personer befinner seg i sårbare situasjoner og lett kan utnyttes. Covid-19 har forverret situasjonen for mange, og det er derfor viktig å ha et særlig fokus på sårbare grupper i den umiddelbare responsen på pandemien. Dette gjelder dem som står i fare for utnyttelse, men også dem som allerede er ofre, eller har kommet seg ut av situasjonen. Samtidig er det viktig å arbeide med systemiske utfordringer og se muligheter for endring på lengre sikt. Sist, men ikke minst, er det identifisert et behov for mer kunnskap om årsaker og virkninger.

Norge skal bidra til å øke oppmerksomheten om moderne slaveri globalt og

redusere omfanget av denne typen utnyttelse. En bred felles innsats på feltet og samarbeid på tvers av land og aktører vil være viktig. Den norske innsatsen mot moderne slaveri skal styrkes og følges opp på kort og lang sikt gjennom tre grep:

i) Umiddelbar innsats i kjølvannet av covid-19

Utsatte og marginaliserte grupper har fått økt sårbarhet i kjølvannet av covid-19. Derfor vil vi sette i gang rask innsats for å nå disse gruppene.

ii) Langsiktig internasjonal innsats for å motvirke drivere og styrke responsen

For å avskaffe moderne slaveri, må man jobbe parallelt med kortsiktig og langsiktig innsats. Den parallelle innsatsen skal motvirke situasjonsspesifikke drivkrefter og bidra til å bygge mer effektive systemer for å bekjempe moderne slaveri, slik at vi er bedre rustet til fremtidig respons.

iii) Tette kunnskapshull

Kunnskap og det empiriske datagrunnlaget må oppdateres og styrkes slik at fremtidig anti-slaveri-innsats blir mer målrettet og basert på erfaring om hva som faktisk virker og ikke virker.

32 Human Rights Council 42 session, *Current and emerging forms of slavery* (2019), 4-8.

”

Norge skal bidra til å øke oppmerksomheten om moderne slaveri globalt og redusere omfanget av denne typen utnyttelse.

Resultater av forskning og analyse anses å være et globalt fellesgode og skal i størst mulig grad deles. Derfor vil deler av norsk innsats også gå til målrettet kunnskapsinnhenting og kunnskapsdeling.

For å få til varige utviklingsresultater, og for å bekjempe moderne slaveri, er det avgjørende å styrke jenters og kvinners rettigheter og tilgang til utdanning, helse-tjenester og anstendig arbeid. Kvinners rettigheter og likestilling skal derfor vekt-legges i alle de tre grepene nevnt over.

6. Hva skal Norge gjøre?

Covid-19 har forandret verden, og pandemien har utfordret utviklingspolitikken. Fremgang på mange områder er i ferd med å reverseres. Risikoen for å havne i moderne slaveri har økt, fordi faktorer som virker forebyggende, herunder tilgang til utdanning, arbeid og sosiale sikkerhetsnett, er fraværende eller svekket. Det er behov for bærekraftig gjenoppbygging («Build Back Better»). Bedre integrering av arbeidet mot moderne slaveri i utviklingspolitikken vil kunne bidra til å øke beskyttelsen av utsatte grupper og personer. Deler av innsatsen må komme raskt på plass, men den må også vedvare over tid for å ivareta de mest sårbare og gjøre dem mer motstandsdyktige. Innsatsen vil skje gjennom ulike kanaler, og blant annet i samarbeid med sivilsamfunnsaktører med sterk lokal forankring og god kontekstforståelse.

I den norske bistanden finnes det gode eksempler på innsatser som bidrar til å redusere risiko for moderne slaveri, fordi de søker å løse utfordringer som bidrar til økt sårbarhet.

Arbeidsmarkedet er i endring blant annet som følge av den digitale utviklingen. Dette medfører økt sårbarhet for mange. Det gjelder særlig for den store andelen av verdens befolkning som har lav eller

ingen utdanning, som befinner seg i uformell sektor, er deltidsansatt eller som står utenfor arbeidsmarkedet. Pandemien har forverret situasjonen og ført til økt ledighet.

Den norske bistanden til **næringsutvikling og jobbskaping** brukes til å forbedre lokale rammevilkår i utviklingsland og til å redusere risiko for investorer som vurderer den som for høy. Innsatsen bidrar til å skape arbeidsplasser i de minst utviklede landene i Afrika sør for Sahara, og er særlig rettet mot utsatte sektorer som landbruk og havbaserte næringer.³³ En forutsetning for bistanden til næringsutvikling, er at næringslivsaktører utviser aktsomhet og kartlegger risiko for menneskerettighetsbrudd, barnearbeid og konsekvenser for klima og miljø. Dette er i tråd med internasjonale retningslinjer og prinsipper for ansvarlig næringsliv som Norge har forpliktet seg til å følge.³⁴

Næringsutvikling følges opp med **handelsrettet utviklingssamarbeid** for å øke eksporten fra fattige land. Dette omfatter bl.a. bistand til kvalitetssikring for å tilfredsstille internasjonale krav og standarder, forenkling av grense- og tollprosedyrer og opplæring om markedsadgang og det multilaterale handelsregelverket.

33 Prioriteringene er blant annet forankret i; Utenriksdepartementet, *Sammen om jobben* (2015).

34 OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper (oppdatert 2011) og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (2011).

Mange steder har havnæringene som skipsfart, fiskeriaktivitet og turisme nærmest stoppet opp på grunn av pandemien. Samtidig vil havnæringene bli svært viktige når land skal gjenoppbygge økonomiene etter covid-19. Utvikling av bærekraftige havøkonomier er derfor vesentlig for at også framtidige generasjoner skal kunne brødfø og livnære seg fra havet.

I 2016 ble bistanden til tiltak innenfor fiskeri- og havbruksfeltet samlet i bistandsprogrammet **Fisk for utvikling** for å oppnå en mer strategisk og helhetlig norsk fiskeribistand. Gjennom programmet gjøres norsk kompetanse og erfaringer innen fiskeri og akvakultur tilgjengelig for utviklingsland. Formålet er å sikre at fiskeri- og oppdrettssektoren bidrar til samfunnsøkonomisk utvikling i samarbeidslandene. Dette innebærer økt sysselsetting for kvinner og menn, samt bedre mat og ernæringsikkerhet for befolkningen, som alle er faktorer som kan bidra til å redusere risiko for moderne slaveri.

Digitalisering og ny teknologi er vesentlige faktorer som påvirker utbredelsen av moderne slaveri. Ny teknologi blir raskt tatt i bruk som verktøy for å utnytte sårbare mennesker. Eksempler på dette er rekruttering gjennom jobbannonser på nettet, tilrettelegging for seksuell utnyttelse av unge mennesker via internett og bruk av mobil og kameraer til å overvåke og true ofre.

Samtidig utvikler organisasjoner, myndigheter, forskningsinstitusjoner og privat sektor nye verktøy og metoder for å forhindre og avdekke moderne slaveri.

Blockchain-teknologi kan øke transparens gjennom å spore alle ledd i en produksjonskjede, fra utvinning av råvarer til det ferdige produktet. Denne teknologien kan dermed bidra til slaverifrie forsyningskjeder. Digital ID og rapporteringsverktøy for arbeidsinnvandrere kan bidra til å fremme trygge arbeidsmiljø, særlig kvinnelige arbeidsinnvandrere.

Digital transformasjon og utviklingspolitikk er et eget område redegjort for i Meld. St. 11 *Digital transformasjon og utviklingspolitikken*, som omhandler muligheter og utfordringer ved ny teknologi i utviklingspolitikken. Digital kompetanse og tilgang står sentralt i meldingen, og den slår fast at kvinner og marginaliserte grupper i større grad enn andre mangler tilgang og digitale ferdigheter. Det er alvorlig siden tilgang og ferdigheter kan være avgjørende for om unge i utviklingsland kommer seg inn på arbeidsmarkedet. Å heve digital kompetanse hos kvinner og marginaliserte grupper er ikke bare viktig for å sikre lik adgang til arbeidsmarkedet, det er også viktig for å unngå trakassering og utnyttelse der digitale virkemidler tas i bruk.

Diskriminering og manglende likestilling gjør at jenter og kvinner er spesielt utsatt for skadelige skikker og moderne slaveri. I 2019 lanserte Norge en internasjonal strategi mot **skadelige skikker** for perioden 2019–2023. Med strategien har Norge styrket sin innsats mot kjønnslemlestelse, barneekteskap og preferanse for sønner. Innsatsen er styrket både gjennom målrettede tiltak og som del av øvrig innsats innen utdanning, helse, likestilling og menneskerettigheter.

Norges pådriverrolle i å sette skadelige skikker på dagsorden, er også styrket.

Ifølge tall fra FN, er personer med funksjonsnedsettelse jevnt over fattigere, har mindre tilgang til helsetjenester, utdanning og arbeidsmarkedet, og opplever høyere grad av ekskludering fra samfunnslivet enn andre. Personer med funksjonsnedsettelse er ofte mer avhengig av andre mennesker og lever oftere i isolasjon. De kan ha utfordringer med å kommunisere og møter sosiale og strukturelle barrierer som hindrer kontakt med rettsvesenet, eller fører til at det ikke blir festet lit til det de forteller. Pandemien forsterker disse utfordringene, som alle øker risikoen for moderne slaveri.

Inkludering av personer med funksjonsnedsettelse er en prioritering i norsk utviklingspolitikk, som del av innsatsen rettet mot sårbare grupper. Hensynet til denne gruppen skal også ivaretas i innsatsen mot moderne slaveri.

Innsatsene beskrevet over har betydning for forebygging av moderne slaveri. Områdene beskrevet under antas å ha mer direkte innvirkning på forekomsten av moderne slaveri og er områder Norge vil vie ekstra oppmerksomhet i arbeidet med å bekjempe moderne slaveri.

Utdanning

Utdanning kan være et viktig verktøy for å redusere risiko for barnearbeid og barneekteskap. Dette gjelder særlig i krise- og migrasjonssituasjoner der risikoen for slaveri øker. Hovedmålsettingen for norsk bistand til utdanning er å bidra til at alle

Norsk utdanningsinnsats i Nepal

Utdanning er en viktig del av den norske bistanden til Nepal. Norge støtter myndighetenes skolesektorprogram. Inkludering av marginaliserte og sårbare grupper vektlegges. I tillegg støttes egne skoleprogrammer for marginaliserte grupper gjennom FN- og sivilsamfunnsorganisasjoner. Programmer som bidrar til utdanning for sårbare og marginaliserte barn, bidrar også til forebygging av moderne slaveri.

barn og unge begynner på og fullfører grunnopplæring av god kvalitet. Jenters utdanning og utdanning for sårbare grupper, inkludert barn og unge med nedsatt funksjonsevne, er særlig prioritert i den norske utdanningsinnsatsen. Føringer for innsatsen følger av Meld. St. 25 (2013–2014) *Utdanning for utvikling*. Før pandemien brøt ut, var det om lag 258 millioner barn og unge som ikke gikk på skole. Skolestenging verden over har hatt store negative konsekvenser for barn og unges tilgang til utdanning. FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) anslår at 24 millioner barn og unge står i fare for å aldri returnere til skolen som følge av pandemien.

Ifølge ILO er det godt dokumentert at det er vanskelig å få barn tilbake på skolen

Hurtigskoler (speed schools) – Strømmestiftelsen

Mer enn åtte millioner barn og ungdom er ute av skolen i Burkina Faso, Mali og Niger, ifølge Unicef. Dette er et tall som forventes å øke som følge av covid-19-pandemien. Jenter fra fattige familier på landsbygda er særlig utsatt.

Hurtigskoler er Strømmestiftelsens akselererte opplæringsprogram for barn som har gått glipp av skolegang. Målet er å hjelpe barna tilbake til skolebenken slik at de får en grunnskoleutdanning. Kurset varer i 9 måneder og dekker pensum for 1.-3. klasse. Etter endt program begynner

de fleste i 4. klasse i ordinær grunnskole. Siden starten av programmet i 2005, har mer enn 200 000 barn fått undervisning på hurtigskoler. En ekstern evaluering utført av forskningsstiftelsen Fafo, viser at hele 9 av 10 som begynner på hurtigskoler gjennomfører programmet, og at 86 prosent fortsetter grunnskoleløpet. Flertallet av barna som har gjennomgått programmet, kommer fra fattige familier på landsbygda og har aldri gått på skolen før. Nær halvparten av elevene er jenter.

Kilde: Strømmestiftelsen

når de først har sluttet for å tjene penger.³⁵ Erfaringer fra tidligere kriser viser dessuten at skolestenging fører til en økning i tidlig graviditet, tidlig ekteskap, samt seksuell utnyttelse og vold. Hvorvidt skolen lykkes i å beskytte barn mot barneekteskap og barnearbeid, avhenger av undervisningens kvalitet. At opplæringen oppleves som relevant, at den holder høy kvalitet, og sikrer barn godt læringsutbytte, er viktig for å overbevise foreldre om at skolegang er en god investering. Utdanning gir dessuten barn og unge kunnskap om rettigheter, likestilling og deltakelse, som igjen kan bidra til å styrke barns og unges mulighet til å ta informerte livsvalg. Utdanning vil ha en langvarig

positiv effekt, ettersom foreldres utdanningsnivå igjen vil påvirke barnas risiko for å havne i moderne slaveri.

Tverrsektorielt samarbeid mellom utdanningsaktører og dem som jobber med barns beskyttelse, vil bidra til å styrke skolen som plattform for beskyttelse av barn. Forebygging av barnearbeid og barneekteskap vil være en sentral komponent i et slikt samarbeid.

Skolematprogrammer kan motvirke fattigdom gjennom å redusere familiens utgifter. For en familie kan verdien av et skolemåltid tilsvare 10 prosent av inntekten i husholdningen. Det innebærer en betydelig innsparing dersom man har

35 ILO, *Issue paper on COVID-19 and fundamental principles and rights at work* (2020), 16.

Education Cannot Wait

Fondet for utdanning i krise og konflikt, Education Cannot Wait (ECW), ble lansert under Det humanitære toppmøtet i 2016, etter initiativ fra blant andre Norge. Fondet bidrar til utdanning og beskyttelse av sårbare barn og unge som lever i krise og konflikt, er flyktninger, eller internt fordrevne. Fondet bygger bro mellom humanitær og langsiktig innsats og er raskt på plass når en krise oppstår, men med et langsiktig perspektiv på innsatsen. Fondet vektlegger støtte til utdanning for jenter og utdanning for særlig marginaliserte grupper som barn og unge med nedsatt funksjonsevne. I innsatsen har ECW som målsetning å nå 60 prosent jenter og 10 prosent barn med nedsatt funksjonsevne.

Fellesprogram for jenters utdanning i Malawi

Fellesprogrammet for jenters utdanning i Malawi ble lansert i 2014 med mål om å sikre jenter og gutter i skolealder, spesielt de mest sårbare, kvalitetsutdanning gjennom en helhetlig tilnærming. Prosjektet er et samarbeid mellom Unicef, FNs befolkningsfond (UNFPA), Verdens matvareprogram (WFP) og malawiske myndigheter. Fokuset er særlig på jenter, skolemat og ernæring, beskyttelse mot seksuell og fysisk vold, endring av skadelige skikker, samt seksuelle og reproduktive helserettigheter. I skolematordningen samarbeider WFP med lokale småbønder og mødregrupper som leverer næringsrike måltid til elever. De mest sårbare elevene får også mat med hjem. Programmet har hatt en positiv effekt og færre barn, og særlig jenter, faller ut av skolen.

flere barn.³⁶ Skolemat utgjør en del av innsatsen for økt matsikkerhet og sosiale sikkerhetsnett, som har betydning for bekjempelse av moderne slaveri.

Kompetanse og arbeid er i de fleste land selve nøkkelen til god integrering. Å gi flyktninger bedre tilgang til videre utdanning eller det regulerte arbeidslivet,

er bra for samfunnet, og ikke minst har det stor betydning for de menneskene det gjelder. Det gir dem en uvurderlig mulighet til å bygge seg en selvstendig fremtid og bidra til samfunnet i sitt nye hjemland.

UNESCOs internasjonale konvensjoner for godkjenning av høyere utdanning inneholder en bestemmelse om at land

36 World Food Programme, "World Food Programme gears up to support children left without meals due to COVID-19 school closures".

UNESCO-kvalifikasjonspass for flyktninger og sårbare migranter

Sammen med Europarådet så Norge (ved NOKUT) muligheter for at det norske systemet også kunne ha nytte i en europeisk kontekst. Etter en rask, men grundig utviklingsfase og pilotering, så det europeiske kvalifikasjonspasset dagens lys i 2017. I den første runden ble 92 flyktninger i Hellas sin kompetanse evaluert og 73 kvalifikasjonspass ble utstedt. I 2018 tok Norge et initiativ overfor UNESCO med målsetting om å utvikle et globalt kvalifikasjonspass.

Allerede ett år etterpå, i november 2019, ble de første UNESCO-kvalifikasjonspassene for flyktninger og sårbare migranter utstedt til kongolesiske flyktninger av mottakerlandet Zambia. Både Europarådet og UNESCO jobber fortsatt med å videreutvikle og spre sine kvalifikasjonspassprosjekter til nye land. Norge har siden oppstarten bidratt med kompetanse og finansiering til både Europarådets og UNESCOs prosjekt.

Caritas og yrkesopplæring i Den demokratiske republikken Kongo

I kjølvannet av det grønne skiftet, som medfører økt etterspørsel etter metaller og mineraler, og i lys av konsekvensene av covid-19, føres enda flere inn i moderne slaveri i Den demokratiske republikken Kongo.

Med norsk støtte jobber Caritas i Øst-Kongo for å hjelpe 10 000 sårbare ungdommer og deres familier ut av gruvene og inn i utdanning og yrkesopplæring.

Forebygging og reintegrering gjennom yrkesopplæring

Norge støtter ILOs arbeid med kompetansetiltak som har til formål å reintegrere ofre for moderne slaveri inn i anstendig arbeid, samt å drive forebygging og bevisstgjøring gjennom yrkesopplæring

bør tilstrebe å godkjenne kvalifikasjoner for flyktninger som av naturlige årsaker ikke kan dokumentere sine kvalifikasjoner. Når man må flykte fra krig og konflikt er som regel ikke vitnemål og diplomer det første man prioriterer å ta med seg. Norge var derfor tidlig ute med å utvikle gode systemer for å vurdere kvalifikasjonene til flyktninger som kommer til Norge. Gjennom intervjubaserte ordninger kan norske myndigheter gi flyktninger uten dokumentasjon fra hjemlandet et bevis på kompetanse og kvalifikasjoner. Et slikt kompetansebevis gir dem det gjelder langt bedre muligheter på arbeidsmarkedet, eller til å ta videre utdanning, på bakgrunn av de kvalifikasjonene de allerede har. På den måten reduseres risikoen for at de havner på utsiden av det formelle og regulerte arbeidsmarkedet.

Yrkesopplæring

Yrkesopplæring spiller en viktig rolle i å forebygge moderne slaveri. Slik opplæring gir også nye muligheter for ofre for moderne slaveri til å komme over i anstendig arbeid. Yrkesopplæring kan bidra til å forebygge tvangs- og barnearbeid gjennom å være et tilbud til barn og unge som ellers ville falt ut av utdanningen for å søke inntektsgivende arbeid. Opplæringen må bidra til bevisstgjøring og tilpasses lokale behov og behovene til utsatte grupper og ofre. I regjeringens opptrappingsplan på feltet fra 2018, vektlegges styrking av nasjonale systemer for yrkesopplæring og opplæringstiltak på arbeidsmarkedsnivå.

Pandemien har imidlertid gjort det krevende å gjennomføre yrkesopplæring og kompetanseprogram. Denne typen opplæring lar seg ikke enkelt overføre til digital fjernundervisning. Nedstenging av skoler og opplæringscentre, samt manglende tilgang til infrastruktur som internett og elektrisitet, fører til lavere deltakelse hos kvinner og jenter. Trolig vil det føre til en forsterking av forskjellene når det gjelder tilgang til opplæring i ferdigheter og livslang læring.³⁷

Yrkesopplæringsprogram vil være viktig for å utvikle ferdigheter som det er behov for i covid-19-responsen. Når økonomien i de ulike land skal gjenoppbygges, vil befolkning med fagkunnskap kunne bidra til økonomisk oppgang. Mange av dem som har mistet jobben, samt nye arbeidssøkere, har behov for kompetanse. Dessuten vil pandemien trolig bidra til strukturelle endringer i arbeidsmarkedet mange steder. Dermed vil det oppstå behov for nye ferdigheter.³⁸

Klimatilpasning og matsikkerhet

Klimaendringer og økt hyppighet av klimarelaterte katastrofer har forsterket omfanget av ufrivillig migrasjon og tvungen forflytning av hele samfunn både internt i og mellom land. I perioden 2008–2018 opplevde ca. 265 millioner mennesker forflytning, i all hovedsak innad i eget land, relatert til ulike former for katastrofer.³⁹

37 ILO, *Policy Brief, The gender divide in skills development* (2020), 14.

38 Hoftjizer m fl., *TVET Systems' response to COVID-19* (2020), 1-2.

39 IDMC, *Disaster Displacement A global review, 2008-2018* (2019), 5.

Regjeringen har gjort klimatilpasning, forebygging og sultbekjempelse til en sentral prioritering i den norske utviklingspolitikken.

Klimaendringer vil gradvis føre til endringer innen næringer, levebrød og husholdning. Flere titalls millioner mennesker skyves ut i ekstrem fattigdom hvert år, og omfanget av sult øker som følge av klimaendringer og konflikt. Covid-19 har forsterket dette bildet. Verdensbanken anslår at uten drastiske klimatiltak, kan over 140 millioner mennesker bli tvunget til å flytte innenfor egne lands grenser i Afrika sør for Sahara, Sør-Asia og Latin-Amerika innen 2050. Dette vil medføre økt sårbarhet for mange individer og samfunn.

Regjeringen har gjort klimatilpasning, forebygging og sultbekjempelse til en sentral prioritering i den norske utviklingspolitikken. Innsatsen på området skal trappes opp i årene framover. Klimatilpasning innenfor landbruk, fiskeri og akvakultur kan bidra til både fattigdomsreduksjon og økt matsikkerhet. Regjeringens handlingsplan for bærekraftige matsystemer i norsk utenriks- og utviklingspolitikk 2019–2023 *Mat, mennesker og miljø* ble lansert i 2019. Handlingsplanen har som et av flere mål å bidra til ansvarlig næringsliv i hele leverandørkjeden, blant annet for å motvirke slaveri, tvangsarbeid og menneskehandel i matsystemene. Siden en stor andel av barnearbeid er å finne innen landbrukssektoren, er det viktig å løfte utfordringer innen primærnæringene på den globale dagsorden.

Når barn tilbys mat på skolen, vet vi at de lærer bedre, får bedre helse, og at sann-

synligheten for at de fullfører skolegangen øker. Skolemat vil derfor være en satsing framover både som et bidrag til sosiale sikkerhetsnett, og som et ledd i arbeidet med matsikkerhet og sultbekjempelse.

Regjeringens strategi om klima, sult og sårbarhet ble lansert i april 2021 for å forebygge klimarelaterte katastrofer og redusere sult og sårbarhet som konsekvens av klimaendringene som skjer nå og som forventes i fremtiden. Klimatilpasning vil bidra til forebygging av moderne slaveri.

Kampen mot ulovlig kapitalflyt, korrupsjon og skatteunndragelse

Moderne slaveri muliggjøres av korrupsjon. Det handler om bestikkelser, skatteunndragelser, bedrageri, tyveri, hvitvasking, smugling, kidnapping, utpressing og annen kriminell virksomhet. I tillegg til å muliggjøre moderne slaveri, bidrar korrupsjon til økt ulikhet og forsterker fattigdom. Korrupsjon har både direkte og indirekte konsekvenser for sårbare grupper. De viktigste mottiltakene er å styrke rettsstaten, demokrati og respekt for menneskerettigheter.

Det finnes en klar sammenheng mellom moderne slaveri, ulovlige pengestrømmer og ulovlig kapitalflyt. Finansinstitusjoner

Rotten Fish – korrupsjon i fiskerisektoren

Korrupsjon i fiskerisektoren truer effektiv regulering og forebygging av kriminalitet i hele verdikjeden og undergraver innsats for rettshåndhevelse. Gjennom det norskstøttede FishNET-prosjektet har UNODC utviklet «Rotten Fish – a guide on addressing corruption in the fisheries sector», som er et verktøy for land som vil redusere risiko for korrupsjon gjennom å kartlegge risiko og sette inn avbøtende tiltak.

Veilederen er utformet for å hjelpe beslutningstakere med å identifisere spesifikke områder i deres juridiske og regulatoriske rammer som kan bli utsatt for korrupsjon, og til å handle for å utbedre disse svakhetene. Veilederen har også som mål å bevisstgjøre myndighetene som arbeider med fiskeriforvaltning, om trusselen som korrupsjon utgjør, og hvilken kobling dette har til annen type alvorlig kriminalitet i sektoren, herunder menneskehandel.

Det blå rettfærdsinitiativet (Blue Justice Initiative)

Blue Justice Initiative (BJI) gjennomføres av Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) gjennom tilskudd til bistandsprosjekter mot fiskerikriminalitet. Initiativet er en oppfølging av den internasjonale erklæringen mot grensekryssende organisert kriminalitet i den globale fiskeindustrien (København-erklæringen), som per mai 2021 har 35 tilslutninger.

BJI skal bistå utviklingsland i arbeidet mot grenseoverskridende organisert kriminalitet i fiskerinæringen. Erklæringen fremhever blant annet at det er en interkontinental flyt av ofre for menneske-

handel som blir utnyttet i de globale fiskeriene, og at hele verden må samarbeide for å bekjempe dette problemet. Ingen regioner er unntatt, og man finner ofre fra utviklingsland i fiskeriene over hele verden.

BJI behandler dette problemet gjennom prosjektet «Blue Fairness» som er et samarbeidsprosjekt mellom ILO, UNODC og den internasjonale organisasjon for migrasjon (IOM). Gjennom prosjektet skal det utvikles og implementeres et analyseverktøy som skal bistå utviklingsland med å identifisere omfanget av moderne slaveri i fiskerinæringen.

kan være koblet til moderne slaveri og menneskehandel direkte, eller gjennom koblinger til uetiske næringsaktører. Gjennom å strupe ulovlige pengestrømmer og skyggefinansindustrien, kan man bidra til å gjøre handel med mennesker ulønnsomt eller vanskeligere.

Norge er en pådriver for at utviklingsland får på plass gode skattesystemer og gjøres bedre i stand til å bekjempe korrupsjon og ulovlig kapitalflyt. Gitt de enorme ressursene som skal til for å nå bærekraftsmålene, og ressursene som går tapt i skyggefinansindustrien, forsterket av de sosiale og økonomiske konsekvensene av covid-19, utgjør ulovlig kapitalflykt og korrupsjon i dag et stort hinder for at vi skal komme i mål.

Finanssektoren har betydelig innflytelse over den globale økonomien og kan gjennom etiske investeringer, ansvarlig næringspraksis og respekt for menneskerettigheter bidra til å få bukt med moderne slaveri og menneskehandel. Norge har tatt internasjonal ledelse innen bekjempelse av storskalakorrupsjon og ulovlig kapitalflyt. Blant annet tok regjeringen i 2020 initiativ til høy-nivåpanelet for finansiell ansvarlighet, åpenhet og integritet (FACTI-panelet).

Fiskerikriminalitet

Utvikling av bærekraftige havøkonomier globalt står helt sentralt i den brede norske havsatsingen. Det foregår et betydelig ulovlig, uregistrert og urapportert (UUU) fiske på verdensbasis. Både fiskerikriminalitet og UUU-fiske påvirker havets ressurser negativt.

Fiskerikriminalitet omfatter et bredt spekter av økonomisk motiverte forbrytelser knyttet til den globale fiskerinæringen, slik som korrupsjon, hvitvasking, narkotikahandel, skatteunndragelse og moderne slaveri. I tillegg til å forårsake tap av inntekter fra skatter og avgifter, har fiskerikriminalitet også negativ innflytelse på matsikkerhet og livsgrunnlaget for kystbefolkninger.

Sosiale sikkerhetsnett

Multilaterale utviklingsbanker og FN-organisasjoner som Norge støtter, har innsatser for å styrke sosiale sikkerhetsnett og sosial beskyttelse. Kontantstøtte, som særlig har vært etablert for flyktningbefolkninger, er et eksempel på sosialt sikkerhetsnett. FN regner skolematprogrammer som verdens største sosiale sikkerhetsnett, ut fra hvor mange mennesker slike ordninger når.

Kriser og nød vil kunne tvinge folk inn i moderne slaveri. Sosiale sikkerhetsnett kan bidra til å forebygge dette. Norsk støtte til sosiale sikkerhetsnett er trappet opp i kjølvannet av covid-19. Formålet er å bidra til at fattige og sårbare familier kommer seg gjennom krisen uten varig svekkelse av produktiv og menneskelig kapital. I tillegg arbeider Norge for å øke bruken og styrke koordineringen av kontantbasert humanitær bistand. Det er behov for mer kunnskap om virkninger for kvinner og likestilling av ulike ordninger for sosiale sikkerhetsnett. Dette er noe vi vil se nærmere på, i tillegg til hvordan programmer kan utformes for å styrke sårbare kvinner. Satsingen har et lang-siktig perspektiv og søker å støtte opp om

Sosiale sikkerhetsnett - Uganda

I Uganda var over 13 millioner barn ute av skolen i over et år som følge av covid-19. Det er en risiko for at mange av disse aldri kommer tilbake til skolebenken som følge av barneekteskap, uønsket graviditet eller at foreldrene ikke lenger har råd til å sende dem på skolen på grunn av bortfall av inntekt. Flyktninghjelpen har gjennom kontantutbetaling til fattige familier og flyktninger i Kampala bidratt til redusert sårbarhet. Utbetalingen har gitt mottakerne mulighet til å betale husleie, samt kjøpe nødvendig mat og medisiner.

Unicef og partnerskap for sosial beskyttelse

Unicef har sammen med andre partnere i *Universal Social Protection 2030*, forpliktet seg til å sikre universell sosial beskyttelse. Unicef sin forpliktelse til å jobbe med myndigheter og internasjonale og nasjonale partnere for å øke rekkevidden av sosial beskyttelse som tar hensyn til barn, innebærer blant annet å styrke foreldrenes mulighet til å få arbeid gjennom relevant opplæring.

nasjonale ordninger for økt trygghet også med tanke på fremtidige kriser.

Norge har i flere år arbeidet med skolemat gjennom kjernestøtten til Verdens matvareprogram (WFP). Skolemat utgjør også en del av flere tiltak som Norge støtter under utdanningsinnsatsen. Flere sivilsamfunnsorganisasjoner inkluderer for eksempel skolemat som en mindre komponent i sine prosjekter.

Forskning og kompetanse - tette kunnskapshull

For å forstå årsakene til og omfanget, utbredelsen og konsekvenser av moderne slaveri, er det behov for gode grunnlagsdata og analyser. Hvilke tiltak og innsatser som vil bidra til den mest effektive responsen, vil variere fra kontekst til kontekst. Aggregerte overslag på globalt nivå inneholder begrenset informasjon om hvordan et problem endrer seg eller hvilke tiltak som kan hjelpe. Måltet måling i lokale kontekster kan derfor være nyttig for myndighetsutøvelse og utforming av tiltak.

I sin rapport fra 2020, påpeker FNs spesialrapportør for moderne former for slaveri at det er behov for å gjøre innsatsen mot moderne slaveri mer vitenskapelig og forskningsbasert. Forskning må baseres på økt investering i innsamling av data. Det er behov for mer evidensbasert og offersentrert datainnhenting, analyse og forskning. Han peker også på at det foreligger lite dokumentasjon om for eksempel moderne slaveri og personer med funksjonsnedsettelse, og om moderne

slaveri og eldre personer. Når det gjelder personer med funksjonsnedsettelse, er det blant annet behov for bedre forståelse av hvilke tiltak som kan redusere forekomsten av de verste formene for barnearbeid blant barn og unge med funksjonsnedsettelse. Det er også behov for forskning som ser på hvor utsatte for tvangsekteskap personer med ulike former for funksjonsnedsettelse er, samt mer kunnskap om mulig økt risiko for utnyttning for dem som er i familie med personer med funksjonsnedsettelse.⁴⁰

Moderne slaveri i leverandørkjeder har fått økt oppmerksomhet fra myndigheter, bedrifter og sivilsamfunn. Likevel viser nyere litteratur til at det er gjort relativt få studier på tvangsarbeid blant kvinner og deres ulike roller i leverandørkjeden. Det er mangel på kunnskap om hvordan kjønnsbaserte ulikheter påvirker de ulike arbeidsforholdene, og det mangler fortsatt god forståelse av hvordan kjønnsbaserte relasjoner kan skape ulike maktforhold som kan påvirke hverandre eller forsterke sårbarhet hos ulike grupper. Til tross for at et høyt antall barn arbeider i landbrukssektoren, finnes det fremdeles svært begrenset kunnskap om hvor i leverandørkjeden barn som er ofre for moderne slaveri, befinner seg.⁴¹

Den fulle virkningen av covid-19 er det heller ingen som kjenner, og det vil bli behov for et styrket kunnskapsgrunnlag om blant annet hvem som er mest utsatt

for utnyttelse under en pandemi og hvorfor, samt hvilke tiltak som er mest effektive. Kjønnsdimensjonen vil være svært viktig i disse analysene da menn og kvinner rammes ulikt, og fordi tiltak som virker avbøtende, er ulike.

Mye godt arbeid er allerede i gang. *Global Estimates of Modern Slavery* og *Global Slavery Index* gir gode indikasjoner på hvor mange som befinner seg i moderne slaveri, hvor de befinner seg, i hvilke sektorer de jobber og hva slags type utnyttelse de er utsatt for.

Delta 8.7 er Alliance 8.7⁴² sin kunnskapsplattform og gjennomfører undersøkelser av hva som virker for å avskaffe moderne slaveri, menneskehandel og barnearbeid i tråd med bærekraftsmål 8.7 som omhandler disse temaene. Plattformen rommer blant annet kunnskap om bistand, økonomi, finanssektor, helse, rettshåndhevelse og støtte til ofre og overlevende. Code 8.7 som er en del av Delta 8.7, bringer ulike aktører sammen for å se på hvordan datateknologi og kunstig intelligens kan bidra i kampen mot moderne slaveri.

Det er begrenset norsk forskning på moderne slaveri og utviklingspolitikk, men norske fagmiljøer sitter på relevant utviklingskompetanse og metodekunnskap som også vil kunne komme til nytte for å belyse sammenhenger på dette området.⁴³

40 Flatø, Bjørkhaug og Christophersen, *Moderne slaveri* (2021) (upublisert).

41 Flatø, Bjørkhaug og Christophersen, *Moderne slaveri* (2021) (upublisert).

42 Alliansen er en sammenslutning av aktører som samarbeider for å nå bærekraftsmål 8.7.

43 Et eksempel på dette er utprøving av en metode for å estimere omfanget av menneskehandel i Norge, se Fafo, «Estimering av menneskehandel i Norge, utprøving av metode».

REGJERINGEN VIL:

Umiddelbar innsats (flere av innsatsene vil også være del av den mer langsiktige innsatsen):

- Samarbeide med sivilsamfunnsaktører, multilaterale organisasjoner og myndigheter for å sikre at barn tar igjen tapt skolegang gjennom spesialtilpassede program, som vil motvirke at barn og unge faller ut av skolen permanent som følge av pandemien, og ender i moderne slaveri.
- Styrke innsatsen rettet mot unge jenter i alderen 11–18 år som er den gruppen det er vanskeligst å få tilbake til skolen etter covid-19.
- Prioritere inkludering av sårbare grupper i gjenoppbygging (Build Back Better) etter covid-19.

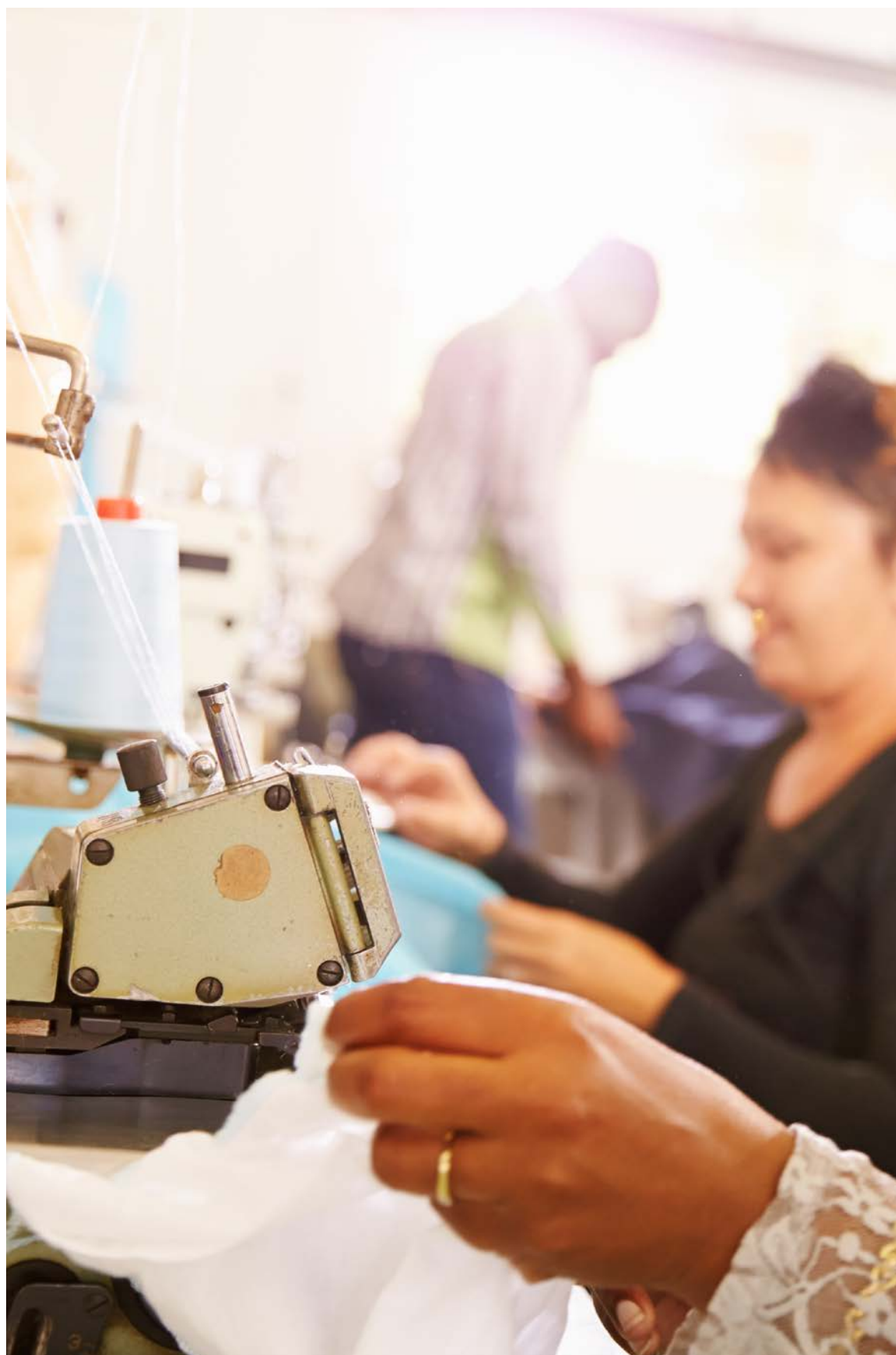
Langsiktig innsats:

- Videreføre støtten til kvalifikasjonspass for flyktninger og migranter, og bidra til å videreutvikle dette konseptet.
- Satse på inkluderende utdanning og bidra til skolers kapasitet til å beskytte barn og unge som står i fare for å bli ofre for moderne slaveri, fordi de lever i situasjoner preget av krise og konflikt.
- Videreføre arbeidet mot moderne slaveri i den globale fiskerinæringen.
- Forebygge moderne slaveri og ivareta sårbare grupper gjennom styrket satsing på sosiale sikkerhetsnett, herunder satsing på skolemat.

- Analysere behov for yrkesopplæring i lys av covid-19 og innrette innsatsen blant annet mot dem som står uten arbeid etter pandemien, inkludert voksne analfabeter.
- Synliggjøre sammenhenger mellom, og konsekvenser av, skatteunndragelser, korrupsjon, ulovlig kapitalflyt og moderne slaveri. Fremme internasjonale tiltak som kan forebygge og bekjempe ulovlige finansstrømmer og derigjennom moderne slaveri.
- På bakgrunn av innhentet kunnskap, vurdere tiltak som vil kunne motvirke at særlig kvinner og barn havner i ulike tvangssituasjoner, som tvungen surrogati.

Tette kunnskapshull:

- Støtte kunnskapsbaserte analyser om covid-19s innvirkning på sårbare grupper og risiko for moderne slaveri, sett fra perspektivet til ofre for moderne slaveri og overlevende.
- Prioritere forskning på effektive avbøtende tiltak, med et særlig fokus på hva som når kvinner og jenter i størst grad.
- Styrke norske fagmiljøers kompetanse på moderne slaveri, blant annet gjennom systematisk bruk av rammeavtaler.

7. Samarbeidspartnere

I det følgende beskrives noen aktører det vil være ønskelig å styrke samarbeidet med, for å bidra til langvarig effekt på områdene omtalt i kapittel 6.

Andre lands myndigheter

A Call to Action to End Forced Labour, Modern Slavery and Human Trafficking ble lansert under FNs generalforsamling i 2017. Norge sluttet seg til initiativet, som ble igangsatt av Storbritannia. Et år etter at det ble lansert, hadde 80 land sluttet seg til kampanjen. Kampanjen foreslår praktiske tiltak for å nå bærekraftsmål 8.7.

Norge er partner i Alliance 8.7, en sammenlutning av aktører som samarbeider for å nå bærekraftsmål 8.7. OECD-landene Australia, Storbritannia, USA, Canada, Frankrike, Nederland og Tyskland er alle partnere, og ILO er sekretariat. Flere av landene har handlingsplaner for bekjempelse av menneskehandel, strategier mot moderne slaveri, rapportør for menneskehandel og/eller lovverk knyttet til moderne slaveri, barnearbeid og/eller aktsomhetsvurderinger, som er vedtatt eller er under utvikling. Samarbeid med andre OECD-land kan med fordel styrkes utover det eksisterende samarbeidet i Alliance 8.7, både for kunnskapsutveksling og for felles innsats på prioriterte områder.

Stifinnerland i Alliance 8.7 er land som har meldt seg som pilotland, og som har

Stifinnerland og multilaterale partnere

I Ghana støtter Norge Unicefs arbeid mot barneekteskap. Unicef bistår myndighetene i å utarbeide nasjonale retningslinjer og drive opplysningsarbeid rettet mot tradisjonelle ledere, religiøse organisasjoner og for å bevisstgjøre unge jenter og familiemedlemmer.

Unicef jobber også tett med myndighetene for å etablere støtteprogram for barn som har vært utsatt for menneskehandel, og sørge for at de blir gjenforent med sine familier på en god måte. Deler av programmet går også ut på å bistå politiet i straffeforfølgelse av bakmennene.

Programmet som Norge støtter, har særlig fokus på området rundt Ghanas største innsjø – Voltasjøen – hvor mange mindreårige har utsatte jobber i innlandsfisket.

uttrykt politisk vilje til å styrke innsatsen for å avskaffe moderne slaveri i tråd med bærekraftsmål 8.7. Flere av stifinnerlandene er også norske partnerland, herunder Nepal, Uganda, Malawi, Etiopia, Den demokratiske republikken Kongo og Ghana. Dialog om utfordringer og mulige

løsninger knyttet til menneskehandel, tvangsarbeid, grovt barnearbeid og tvangsekteskap nasjonalt, men også utfordringer knyttet til for eksempel arbeidsmigrasjon, bør være en del av dialogen Norge har med disse landene. Dialogen bør særlig bidra til å løfte fram perspektivet til dem som lever i tvangssituasjoner og overlevende. Stifinnerlandene er prioritert i det norske bistandsprogrammet mot moderne slaveri.

Sivilt samfunn

Sivilsamfunnsaktører spiller en viktig rolle både nasjonalt og internasjonalt. De overvåker og holder myndigheter og næringsliv ansvarlige for å beskytte og respektere menneskerettighetene – særlig for sårbare og utsatte grupper. Sivilt samfunn utfordrer maktstrukturer, påvirker politikk, bidrar til lovendringer, samt styrker bevissthet og kompetanse om menneskerettigheter, likestilling og anstendig arbeid. Sivilsamfunnsaktører kan på disse måtene bidra til å forebygge uetisk rekruttering og styrke sårbare gruppers motstandsdyktighet. De bidrar også mange steder til å reintegrere ofre og overlevende fra utnyttende forhold.

FNs spesialrapportør for moderne former for slaveri fremholder at overlevende og ofre må gis en sentral rolle i arbeidet med å forme responsen. Sivilsamfunnsorganisasjoner med sterk forankring, troverdighet og forståelse av kontekst, er godt posisjonert til å bidra til at de som er mest berørt, tas med og høres i innretningen av anti-slaveri-innsatsen.

På grunn av deres spesielle rolle og innsats, er sivilsamfunnsaktører en sentral kanal i bistandsprogrammet mot moderne slaveri.

Bredt samarbeid på tvers av sivilsamfunn, næringsliv og myndigheter, samt koordinering og partnerskap mellom lokale, norske og internasjonale sivilsamfunnsaktører, vil kunne bidra til felles bærekraftige resultater.

Multilaterale aktører

Norge er en stor giver til det multilaterale systemet og bidrar inn i en rekke FN-organisasjoner, utviklingsbanker og tematiske fond, som for eksempel ILO som er omtalt over. Moderne slaveri er et begrep som i begrenset grad benyttes av de multilaterale utviklingsbankene, men det pågår likevel relevant arbeid i f.eks. Verdensbanken som er nært knyttet opp mot tematikken. Verdensbankens felles flergiverfond for menneskerettigheter, inkludering og styrking av sårbare grupper⁴⁴, som Norge har støttet siden 2009, er relevant i denne sammenheng.

Norge støtter Verdensbankens første globale analyse av menneskehandel. Analysen skal bidra til å starte dialog om hvilken rolle Verdensbankgruppen kan spille gjennom utlån og dialog med myndighetene i låntakerland for å forebygge menneskehandel.

Unicef jobber for å forebygge og respondere på barnearbeid, først og fremst gjennom å forsterke det sosiale tjeneste-

44 The Human Rights, Inclusion and Empowerment Umbrella Trust Fund (egen oversettelse til norsk).

tilbudet i samarbeidsland. Sosialarbeidere spiller en avgjørende rolle i å gjenkjenne, forebygge og håndtere risiko som kan føre til barnearbeid. Unicef har også fokus på å styrke opplæring av foreldre og lokalsamfunn for å forebygge skadelige sosiale normer som legitimerer blant annet barnearbeid. De arbeider også med demobilisering og reintegrering av barn som har vært rekruttert eller brukt i væpnet konflikt.

Norge er stor giver til Unicefs tematiske utdanningsprogram. Unicef arbeider for at jenter og gutter, spesielt de mest marginaliserte og de som er berørt av humanitære situasjoner, får tilgang til utdanning. I 2020 sørget organisasjonen for at 48 millioner barn og unge fikk grunnutdanning, inkludert førskole. Unicef er også en sentral aktør for å akselerere fødselsregistrering av alle barn, noe organisasjonen også får støtte til gjennom det norske bistandsprogrammet.

Gjennom UNESCO støtter Norge seksualitetsundervisning i Sør-Sudan, Niger, Burkina Faso og Mali. Disse landene har blant de høyeste forekomstene av uønsket graviditet og barneekteskap i verden. Gjennom UNESCOs program skal barn og unge erverve seg kunnskap om kropp, seksuell helse og rettigheter, som setter dem i stand til å ta bedre valg.

Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) er det største globale fondet for styrking av utdanningssystemer i utviklingsland og dermed sentralt for å forebygge moderne slaveri. Hovedsatsingsområder er jenters utdanning, inkludering av sårbare grupper, bedre kvalitet i utdanningen

og nå også gjenoppbygging av utdanningssystemer etter covid-19-pandemien. I 2019 gikk 85 prosent av midlene gjennom GPE til Afrika sør for Sahara og 60 prosent til land i krise og konflikt.

Omtalen over er kun ment å skulle gi noen eksempler på relevant multilateral innsats. Bistand gjennom multilaterale aktører er også en sentral del av det norske bistandsprogrammet mot moderne slaveri.

Næringslivsaktører

Næringslivet spiller en viktig rolle i å bekjempe moderne slaveri gjennom blant annet å forebygge og forhindre tvangsarbeid, barnearbeid og menneskehandel i egne leverandørkjeder eller i leverandørkjeder de investerer i. Det har de senere årene vært en bedre integrering av arbeidet med ansvarlig næringsliv og arbeidet mot moderne slaveri. Dette skjer blant annet gjennom Alliance 8.7 der myndigheter, næringslivsorganisasjoner, sivilt samfunn og multilaterale aktører er partnere. Mye av arbeidet skjer i arbeidsgruppen for leverandørkjeder. En rekke andre nettverk, veiledere, verktøy og plattformer er etablert. OECD har blant annet utarbeidet en veileder for risikobaserte aktsomhetsvurderinger for et ansvarlig næringsliv.

Utnyttelse av sårbare grupper skjer gjennom hele verdikjeden. Det skjer blant annet hos underleverandører til store internasjonale selskap, men også i lokale mindre foretak som aldri blir en del av globale verdikjeder. Det er derfor viktig å bidra til ansvarlig næringsliv og bekjem-

SheDil

Kvinner har ikke andre rettigheter enn menn, men konsekvensene av brudd på disse er ofte annerledes for kvinner. Selskaper som gjennomfører aktsomhetsvurderinger for å identifisere og forebygge risiko for å forårsake eller bidra til brudd på menneskerettigheter, har ofte ikke utformet metoder som ivaretar kjønnsdimensjonen.

I juni 2020 lanserte Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS) SheDil (www.shedil.org). Dette er et praktisk verktøy for selskaper for å ivareta kvinners rettigheter i egen og i forretningsforbindelsers virksomhet.

Kilde: FOKUS

pelse av moderne slaveri i alle ledd og støtte organisasjoner som jobber med dette både globalt og lokalt.

Selv om EU vil fortsette å være Norges viktigste marked, finnes mye av vekstpotensialet for norsk næringsliv i risikoutsatte og fremvoksende markeder i land med relativt svake institusjoner. Dette trekkes fram i eksporthandlingsplanen *For og med norsk næringsliv*, som regjeringen lanserte høsten 2020. Norske myndigheter ønsker å stimulere norsk næringsliv til å være konkurransedyktig på en ansvarlig måte ved at blant annet utenriksapparatet bistår med analyse og kontekstforståelse.

REGJERINGEN VIL:

- Styrke sivilsamfunnspartneres arbeid mot moderne slaveri, særlig partnere med lokal forankring som kan bistå ofre og overlevende direkte.
- Styrke samarbeidet med OECD-land om innsats og prioriteringer innenfor moderne slaveri eller tilgrensede områder i utviklingsland.
- Inkludere utfordringer knyttet til menneskehandel, tvangsarbeid, barnarbeid og tvangsekteskap i dialogen og samarbeidet med de stifinnerlandene som også er norske partnerland.
- Der det er relevant, oppfordre multilaterale aktører til å inkludere bekjempelsen av moderne slaveri i fond, programmer og prosjekter og arbeide for at bekjempelse av moderne slaveri inngår i strategiske planer.
- Videreføre og styrke engasjementet opp mot samarbeidsplattformen Alliance 8.7 der ILO er sekretariat.

8. En samstemt tilnærming

Det vil være en tilnærmet umulig oppgave å identifisere all norsk innsats som på en eller annen måte bidrar til å avskaffe moderne slaveri. Nedenfor beskrives et utvalg innsatser som i ulik grad bidrar til å forsterke den utviklingspolitiske innsatsen.

Grenseoverskridende organisert kriminalitet

Organisert kriminalitet blir begått av kriminelle grupper og nettverk og skjer ofte på tvers av landegrenser. Økt globalisering har gitt grobunn for mer grenseoverskridende organisert kriminalitet.

Denne typen kriminalitet er en global sikkerhetsutfordring. Meld. St. 37 (2014–2015) *Globale sikkerhetsutfordringer i utenrikspolitikken – Terrorisme, organisert kriminalitet, piratvirksomhet og sikkerhetsutfordringer i det digitale rom* danner basis for norske prioriteringer. Bevilgningen til globale sikkerhetsutfordringer inkluderer en tilskuddsordning for forebygging og bekjempelse av organisert kriminalitet og ulovlig handel.

Norge gir årlig et frivillig bidrag til UNODC. Organisasjonen bistår blant annet stater med å utarbeide lovverk og nasjonale strategier for å bekjempe menneskehandel. Stater tilbys også assistanse til utvikling av lokal kapasitet og ekspertise, samt praktiske verktøy for å tilrettelegge

for internasjonalt samarbeid om etterforskning og straffeforfølgelse. Gjennom støtten til UNODC har Norge også bidratt til bekjempelse av seksuell utnyttelse og overgrep mot barn på nett, forebygging av rekruttering av barn til væpnede grupper, samt reintegrering av barn som har vært rekruttert til eller brukt av væpnede grupper i konflikt.

Interpol er en internasjonal organisasjon etablert for å bidra til internasjonalt politisamarbeid. Norge har siden 2016 støttet prosjekt *Flyaway* som bidrar til å identifisere og forstyrre kriminelle nettverk som driver med migrantsmugling, menneskehandel, utnyttelse av barn og relaterte forbrytelser i nordlig Afrika og Sahel, samt tilknyttede ruter og land. Prosjektet muliggjør identifisering og redning av ofre, økt påtale av gjerningsmenn og forebygging av øvrige forbrytelser som følger denne aktiviteten.

Som ledd i innsatsen for å straffe personer som gjør seg skyldig i menneskehandel, deltar Norge i etterretnings- og etterforsknings samarbeidet innen EUs politiorganisasjon Europol og innen påtaleenheten Eurojust. Kampen mot menneskehandel er et av Europols prioriterte saksfelt for perioden 2018–2021. Samarbeidet drives både gjennom utplassert personell i organisasjonene, samt gjennom direkte kontakt i enkeltsaker via Kripos og norske påtalemyndigheter. Fokus rettes både mot organiserte kriminelle grupper som

Trygg tilgang til utdanning bidrar til å beskytte barn og unge mot vold og overgrep som rekruttering og bruk av barn hos militære aktører.

utnytter mennesker innen prostitusjon, og dem som opererer innen ulike andre arbeidsforhold.

Norge er part til *Europarådskonvensjonen om tiltak mot menneskehandel*. Konvensjonen etablerer en overvåkingsmekanisme (GRETA) der uavhengige eksperter gjennomfører landbesøk og utarbeider rapporter med anbefalinger. Norges delegasjon til Europarådet arbeider kontinuerlig for å støtte virksomheten til GRETA og Europarådets sekretariat på feltet.

I Regjeringens reviderte *strategi mot arbeidslivskriminalitet* (2021) inngår blant annet økt bistand til ofre for menneskehandel. Kriminalitet og useriøse arbeidsforhold er grenseoverskridende utfordringer, og derfor er det internasjonale samarbeidet beskrevet i strategien.⁴⁵ Gjennom EØS-midlene bidrar vi blant annet med 14,7 mill. euro til et eget fond for anstendig arbeid som blant annet skal benyttes til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet.

Kampen mot straffrihet for internasjonale forbrytelser

Enkelte former for moderne slaveri vil etter omstendighetene kunne utgjøre internasjonale forbrytelser, som folke mord, forbrytelser mot menneskeheten eller krigsforbrytelser. Roma-vedtektene

for Den internasjonale straffedomstols definisjon av forbrytelser mot menneskeheten omfatter f.eks. det å gjøre noen til slave, seksuelt slaveri og påtvungen prostitusjon, når slike handlinger er begått som ledd i et utbredt eller systematisk angrep rettet mot sivilbefolkningen. I konteksten av væpnet konflikt, vil seksuelt slaveri og påtvungen prostitusjon, samt å utskrive eller verve barn til væpnede styrker eller å bruke dem til å delta aktivt i fiendtligheter, kunne utgjøre krigsforbrytelser.

Bekjempelsen av straffrihet for de mest alvorlige internasjonale forbrytelsene står sentralt i norsk utenrikspolitikk. Norge støtter Den internasjonale straffedomstol og arbeider for at flere nasjoner godtar domstolens jurisdiksjon. Kampen mot straffrihet står også sentralt i vårt arbeid som medlem av Sikkerhetsrådet, herunder tema med mulige sider til moderne slaveri som straffrihet for seksualisert vold som krigføringstaktikk.

Humanitær innsats

Beskyttelse av barn, kvinner og menn mot seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV) er en hovedprioritering i Norges humanitære strategi og for Norges arbeid i Sikkerhetsrådet, herunder kampen mot menneskehandel og tvungen prostitusjon. Moderne slaveri oppstår ofte i humanitære kriser og konflikter.

⁴⁵ Regjeringen, *Strategi mot arbeidslivskriminalitet* (2021), 45-48.

De fører til flukt og migrasjon, manglende inntektsmuligheter og bortfall av livsgrunnlag, økt fattigdom, svekket rettsikkerhet, økt utbredelse av vold, økt seksualisert og kjønnsbasert vold som øker risikoen for å bli offer for ulike former for moderne slaveri. Svekkede familienettverk, redusert tilgang til utdanning og økt fattigdom gjør barn særlig sårbare. Dette er godt dokumentert blant annet i FNs generalsekretærs årlige rapporter til Sikkerhetsrådet om beskyttelse av sivile⁴⁶, barn i væpnet konflikt⁴⁷ og konfliktrelatert seksualisert vold.⁴⁸

I *strategi for norsk humanitær politikk* fra 2018 er beskyttelse av barn og unge en særlig prioritet. Strategien legger videre opp til å prioritere tiltak som beskytter mot menneskehandel og organisert prostitusjon i humanitære kriser,⁴⁹ samt beskyttelse av persondata i arbeidet med savnede og gjenopprettelse av familieforbindelser.⁵⁰ Beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold er også prioritert i strategien. Norge samarbeider tett med en rekke organisasjoner om beskyttelse mot vold og overgrep i humanitære kontekster, inkludert Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC), Geneva Call, FNs kontor for koordinering av humanitær innsats (OCHA), UNFPA, Unicef, FNs generalsekretærs spesialrepresentant mot seksualisert vold i konflikt (SMSG SVC) og

FNs generalsekretærs spesialrepresentant for barn og væpnet konflikt (SMSG-CAAC).

Norge har også inngått strategiske humanitære partnerskap for perioden 2020–2023 med økende fokus på beskyttelse av sivile, herunder også mot seksualisert og kjønnsbasert vold i humanitære kriser.⁵¹

Beskyttelse av barn og retten til utdanning i konfliktområder er høyt prioritert i Norges humanitære innsats. Trygg tilgang til utdanning bidrar til å beskytte barn og unge mot vold og overgrep som rekruttering og bruk av barn hos militære aktører. Når utdanningsfasiliteter blir brukt til militære formål, øker også risikoen for angrep og ødeleggelse, og barn og ungdom mister den beskyttelsen trygg tilgang til utdanning gir. Norge har et sterkt engasjement på dette området gjennom oppfølging av Safe Schools-erklæringen fra 2015.⁵² Regjeringen vil fortsette arbeidet med å få økt oppslutning om erklæringen, samt styrket samarbeid mellom landene som har sluttet seg til den, for at retningslinjene skal følges opp i praksis.

ILO-konvensjon nr. 182 definerer tvungen eller obligatorisk rekruttering av barn til bruk i væpnet konflikt som en av de verste formene for barnearbeid. Norge samarbeider med FNs generalsekretærs spesialrepresentant for barn i væpnet konflikt om forebygging av rekruttering

46 Security Council, *Protection of civilians* (2020).

47 Security Council, *Children and armed conflict* (2020).

48 Security Council, *Conflict-related sexual violence* (2020).

49 Utenriksdepartementet, *Strategi for norsk humanitær politikk* (2018), 20-21.

50 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, *Restoring Family Links while respecting privacy* (2019).

51 Partnerskap inngått med Kirkens Nødhjelp, Flyktningshjelpen, NORCAP, Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Caritas og Norges Røde Kors.

52 Safe Schools Declaration (2015).

og bruk av barn i væpnet konflikt, og om demobilisering og reintegrering av barn som har blitt rekruttert eller brukt i væpnet konflikt. Norge leder Sikkerhetsrådets arbeidsgruppe for barn og væpnet konflikt i perioden 2021–2022, hvor rekruttering og bruk av barn er en av seks grove forbrytelser mot barn som behandles.

Migrasjon

Norge støtter gjennomføringen av FNs migrasjonsplattform som har et eget mål (mål 10) om å hindre, bekjempe og utrydde menneskehandel i sammenheng med internasjonal migrasjon. Norge gir støtte til migrasjonsfondet som følger opp FN-plattformen og gir kjernestøtte til IOM for å støtte deres innsats for å bedre rammebetingelsene for regulær migrasjon.

Det er viktig å støtte opp om internasjonalt arbeid for sikrere rekrutteringsordninger og identifikasjonsbevis for arbeidsmigranter. Kvalifikasjonspasset omtalt lengre oppe, er et viktig virkemiddel for å hindre utnyttning av flyktninger og migranter.

Ansvarlig næringsliv

Regjeringen forventer at norske selskaper med internasjonalt virksomhet kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Aktsomhetsvurderinger anses som en nøkkelmekanisme for å sikre ansvarlig næringslivsvirksomhet og har en åpenbar

kobling til bekjempelse av tvangsarbeid og (de groveste former for) barnearbeid. Aktsomhetsvurderinger innebærer blant annet at virksomhetene skal kartlegge faktiske og potensielle negative konsekvenser for menneskerettigheter og arbeidsforhold knyttet til egen virksomhet, leverandørkjeder eller forretningspartnere, og iverksette tiltak for å stanse eller begrense disse konsekvensene.

OECD har i regi av Alliance 8.7 bidratt til viktig forskning og anbefalinger knyttet til barnearbeid, tvangsarbeid og menneskehandel i globale leverandørkjeder.⁵³ Norge har gitt støtte til flere tiltak for å styrke gjennomføringen av FNs veiledende prinsipper, herunder prosjekter som fremmer respekt for menneskerettigheter og sikrer at kjønnsperspektivet ivaretas i verdikjeder.

Regjeringen la 9. april 2021 frem en lovproposisjon for Stortinget med forslag til en ny lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (Åpenhetsloven). Lovforslaget ble vedtatt av Stortinget i juni 2021. Åpenhetsloven representerer et gjennombrudd for å sikre at næringslivet ikke bare pålegges et ansvar, men også blir en pådriver i å bekjempe blant annet moderne slaveri og arbeidslivskriminalitet. Med dette øker også konkurransekräften.⁵⁴

⁵³ OECD, ILO, IOM, Unicef, *Ending child labour, forced labour and human trafficking in global supply chains* (2019).

⁵⁴ Oslo Economics og KPMG, *Konsekvensutredning av forslag til ny åpenhetslov* (2021).

9. Oppfølging av strategien

Utenriksdepartementet vil lede gjennomføringen av strategien. Norad viderefører forvaltningen av midler som er tilknyttet det eksisterende bistandsprogrammet. Norad implementerer de fleste tiltak til bekjempelse av moderne slaveri under de øvrige tematiske satsingsområdene.

LITTERATURLISTE

- Elks, Sonia og Kieran Guilbert (Thomson Reuters Foundation). «Male slavery survivors in UK struggle to get support as numbers soar». 22.08.2019. <https://news.trust.org/item/20190821233818-fjswr/>
- Flatø, Hedda, Ingunn Bjørkhaug og Mona Christophersen. «Moderne slaveri – en sammenstilling av nyere litteratur». Upublisert. FAFO, 2021.
- Freedom Fund. «Modern slavery and trafficking in conflict: The UN's response», 2016.
- Hoftjizer, Margo, Victoria Levin, Indhira Santos og Michael Weber. «TVET Systems' Response to COVID-19: Challenges and Opportunities», World Bank, 2020.
- Internal Displacement Monitoring Centre. «Disaster Displacement: A global review, 2008-2018», 2019.
- ILO. «Issue paper on COVID-19 and fundamental principles and rights at work», 2020.
- ILO. «Policy Brief: The gender divide in skills development: Progress, challenges and policy options for empowering women», 2020.
- ILO. «Profits and Poverty: The Economics of Forced Labour», 2014.
- ILO. «COVID-19 impact on child labour and forced labour: The response of the IPEC+ Flagship Programme», 2020.
- ILO. «ILO warns of COVID-19 migrant 'crisis within a crisis'». 24.06.2020. (https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_748992/lang-en/index.htm)
- ILO. «ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Fifth edition». 30.06.2020. (https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_749399.pdf)
- ILO, UNICEF. «Child Labour: Global Estimates 2020, Trends and the Road Forward», 2021.
- ILO, Walk Free Foundation, IOM. «Global Estimates of Modern Slavery», 2017.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. «Restoring Family Links while respecting privacy, including as it relates to personal data protection» (Resolution 33IC/19/R4), 2019.
- Interpol. «Threats and trends. Child sexual exploitation and abuse – COVID-19 impact», 2020.
- Meld. St. 35 (2014–2015). *Sammen om jobben – Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet*. Oslo: Utenriksdepartementet.
- Norad. «Kartlegging av moderne slaveri og anbefalinger til norsk innsats for bekjempelse av moderne slaveri i utviklingssamarbeidet», 2019.
- OECD. «OECD Guidelines for Multinational Enterprises», 2011.
- OECD, ILO, IOM, UNICEF. «Ending child labour, forced labour and human trafficking in global supply chains», 2019.
- OHCHR. «UN Guiding Principles on Business and Human rights», 2011.
- Oslo Economics og KPMG. «Konsekvensutredning av forslag til ny åpenhetslov», 2021.
- Regjeringen. «Strategi mot arbeidslivskriminalitet (2021–)», 2021.
- Regjeringen. «FNs bærekraftsmål». 18.05.2020. (https://www.regjeringen.no/no/tema/utenriksaker/utviklingssamarbeid/sdg_oversikt/id2505654/)
- Safe Schools Declaration. Developed through process among states, led by Argentina and Norway. Launched in Oslo May 2015. Endorsed by 109 states (as of June 2021). (https://www.regjeringen.no/no/tema/utenriksaker/utviklingssamarbeid/safeschools_declaration/id2460245/)
- Stortinget. «Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel». Sist besøkt 02.06.2021. (<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=38171>)
- UN. «A UN framework for the immediate socio-economic response to COVID-19», 2020.
- UN Human rights council. «Current and emerging forms of slavery. Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences» (A/HRC/42/44), 2019.
- UN. «Deputy Secretary-General's remarks at the High-level Political Forum virtual Side Event on Sustainable Finance's Role in Reducing Modern Slavery: COVID-19's Lessons on Protecting the Most Vulnerable». 13.07.2020. (<https://www.un.org/sg/en/content/dsg/statement/2020-07-13/deputy-secretary-generals-remarks-the-high-level-political-forum-virtual-side-event-sustainable-finance-role-reducing-modern-slavery-covid-19%E2%80%99s-lessons-protecting-the>)
- UN. «UN report finds COVID-19 is reversing decades of progress on poverty, healthcare and education». 07.07.2020. (<https://www.un.org/development/desa/en/news/sustainable/sustainable-development-goals-report-2020.html>)
- UNODC. «Global Report on Trafficking in Persons 2020», 2020.
- UN Security Council. «Protection of civilians in armed conflict. Report of the Secretary-General» (S/2020/366), 2020.
- UN Security Council, UN General Assembly. «Children in armed conflict. Report of the Secretary-General» (A/74/845 - S/2020/525), 2020.
- UN Security Council. «Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General» (S/2021/312), 2021.
- UNWomen. «COVID-19 and its economic toll on women: The story behind the numbers». 16.09.2020. (<https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/9/feature-covid-19-economic-impacts-on-women>)
- United States Department of State. «Trafficking in Persons Report 20th edition», 2020.
- Utenriksdepartementet. «Strategi for norsk humanitær politikk – handlekraft og helhetlig innsats», 2018.
- Walk Free. «Stacked Odds. How lifelong inequality shapes women and girls' experience of modern slavery», 2020.
- WFP. «World Food Programme gears up to support children left without meals due to COVID-19 school closures». 20.03.2020. (<https://www.wfp.org/news/world-food-programme-gears-support-children-left-without-meals-due-covid-19-school-closures>)
- World Bank. «COVID-19 Could Lead to Permanent Loss in Learning and Trillions of Dollars in Lost Earnings». 18.06.2020. (<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/06/18/covid-19-could-lead-to-permanent-loss-in-learning-and-trillions-of-dollars-in-lost-earnings>)

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: E-1005 B
Design og illustrasjoner: Gjerholm
Foto: Pete Walls / Unsplash (side 2), Mondo Amos
/ Unsplash (side 7), Shutterstock (side 10, 20, 29, 35)
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
06/2021 – opplag 150

